

HOOG IN TOP
60 JAAR LIMBURGSE VLAG
1953 - 2013

JOS POELS - GUUS URLINGS

Hoog in top

60 jaar Limburgse vlag
1953 - 2013

Mooi Limburgs Boekenfonds

Vlagvertoon

Dat moet een mooi gezicht zijn geweest: op 29 juli 1953 hijst mijn voorganger Frans Houben voor de eerste keer de gloednieuwe Limburgse vlag. Daags daarvoor werd het ontwerp door Provinciale Staten van Limburg vastgesteld. De vlag ging in top op de Wilhelminatoren op het Drielandenpunt, 20 meter hoger dan het toch al hoogste punt van Nederland. Het lijkt erop, schrijft daags daarna de *Gazet van Limburg*, dat de locatie gekozen is om Limburg en Nederland te laten zien dat ook wij eindelijk een eigen vlag kregen. Enig -letterlijk- vlagvertoon was toen wel op zijn plaats, gezien de roerige discussies die aan de totstandkoming van een Limburgs dundoek vooraf gingen. De in Limburg geboren en getogen vlaggensdeskundige Jos Poels verhaalt in deze uitgave uitvoerig en beeldend over de geschiedenis van onze vlag. Een vlag die anno nu niet meer uit onze samenleving is weg te denken. Je ziet haar overal, bij festiviteiten, evenementen, voor etablissementen, bij clublokalen, voor het Gouvernement en gemeentehuizen, bij sportclubs, verenigingsgebouwen of gewoon in het straatbeeld. Overal waar mensen uitdrukking willen geven aan het feit dat ze Limburger zijn, daar trots op zijn en dat willen uitdragen.

5

De verscheidenheid in uitingvormen, vastgelegd in vele foto's, geven er blijk van dat Limburg en haar vlag echt bij elkaar horen. Net zoals ons volkslied heeft ook de vlag als uiting van onze identiteit, onze ziel, een plaats gekregen in het dagelijks leven. Het is een herkenningsteken voor plekken, waar ook ter wereld, waar Limburgers zich thuis voelen. Daarmee is de vlag tevens een teken van verbondenheid over sociale en politieke grenzen heen. Ik vind het boeiend om te lezen hoe de vlag door kleurstelling en heraldische elementen verbonden is met onze herkomst en dus ook met onze (Belgische) burens. Een stukje geschiedenis is weerspiegeld op één bij anderhalve meter, of zoals wij voor het Gouvernement wat groter uitpakken, op twee bij drie. Deze uitgave sluit af met een beschrijving van de plek die de vlag in 60 jaar in de Limburgse harten heeft veroverd van de hand van Limburger én Limburg-kenner Guus Urlings. Een mooie afronding van een uitgave die in Mooi Limburgs uitstekend tot haar recht komt. Ik wens u graag veel leesplezier, in de veronderstelling dat met de kennis uit deze uitgave de waardering en respect voor onze vlag zal toenemen.

drs. Th.J.F.M. Bovens

Commissaris van de Koning in de provincie Limburg

Inhoud

Drs. Th.J.F.M. Bovens, commissaris van de koning Vlagvertoon	5
Jos Poels Woord vooraf	8
1 Limburg ontstaat zonder eigen vlag	11
2 Limburg zowel Nederlands als Duits	16
3 Limburgse vlag mag niet, wapen wel	22
4 Rood-wit wint terrein, maar redt het niet	26
5 Limburg krijgt zijn vlag - Eerste poging	29
6 Limburg krijgt zijn vlag - Tweede poging	33
7 Limburg krijgt zijn vlag - Derde poging	47
8 Zestig jaar later	54
Guus Urlings 9 Hoe hangt de Limburgse vlag erbij?	59
Colofon	72

Woord vooraf

Het wit-blauw-gele doek met daarop een rode leeuw is een zichtbaar bewijs van het bestaan van Limburg. Ze wordt overal in de langgerekte provincie uitgehangen, van het platte noorden tot het heuvelachtige zuiden.

Niet alleen als een mooie versiering, maar meestal met de bedoeling om te melden dat degene die haar uitsteekt Limburger is en als zodanig wil worden herkend. En dat doet ze ook. De vlag vertelt in het kort dat de Maas, die wordt voorgesteld door de blauwe baan, van zuid naar noord door de provincie Limburg stroomt. Het Limburgse land zelf wordt gesymboliseerd door de rode rechtop lopende leeuw, en met een gespleten staart.

Het lijkt erop dat de Limburgse leeuwenvlag er altijd al is geweest, en dus heel oud is. Maar ze pas zestig en viert dit jaar haar diamanten jubileum. Op 28 juli 1953 besloten Provinciale Staten deze vlag tot die van Limburg te maken. Daarmee kwam een einde aan een zoektocht – sommigen noemden het een lijdensweg – van bijna zes jaar naar een eigen Limburgs identiteitsbewijs. Dat er zoveel water door de Maas moest stromen om tot dit ontwerp te komen, was omdat diegenen die voor de keuze stonden, niet over één nacht ijs wilden gaan. Ze vonden dat de vlag op en top Limburgs moest zijn. De vlag die het werd en die Limburg sindsdien uitsteekt, is een bijna kopie van de vlag die de Maastrichtse architect Louis Maris tijdens de Tweede Wereldoorlog had bedacht voor het land van het Bronsgroen Eikenhout.

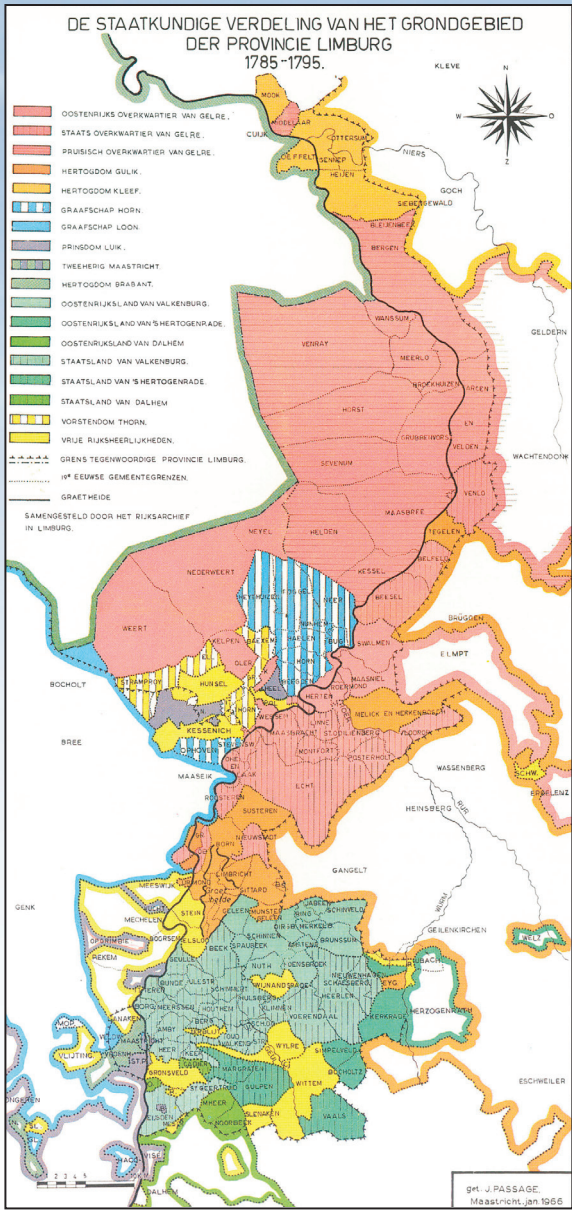
Sinds het ontstaan, twee eeuwen geleden, van de provincie Limburg hebben de Limburgers vlaggen gebruikt om te laten zien aan welke kant ze stonden. Aanvankelijk was alles goed, zolang het maar geen Nederlandse driekleur was. Eerst werd die van België gehesen, nadat Limburg zich grotendeels bij dat land aansloot en dat wilde blijven. Toen die vlag gestreken moest worden, werd het met Duitse vlaggen geprobeerd. Limburg wilde aansluiting bij het Duitse Rijk. Maar toen ook die droom in rook opging, werden rood-witte vlaggen uitgestoken. Dat waren de kleuren uit het middeleeuwse wapen van het hertogdom Limbourg in de Ardennen, de naamgever van Limburg. Deze kleuren wilde Limburg in 1883 tot zijn officiële vlag verwerken, maar daar stak de Nederlandse regering een stokje voor. Die verboden vlag bleef echter nog ruim een halve eeuw dienst doen als onofficiële Limburgse vlag, tot de huidige vlag werd vastgesteld.

De lotgevallen van Limburg en haar vlaggen is het onderwerp van dit boek. Het is een eerbetoon, gemaakt naar aanleiding van het diamanten jubileum van het Limburgse vaandel. De vlag zal gegarandeerd nog vele jubilea meemaken, want het doek zit de provincie en haar inwoners als gegoten. Ze zal Limburg nog herkenbaarder op de kaart zetten, provinciaal, nationaal en internationaal. De Limburgers hebben met hun vlag een topstuk in handen waarmee ze hun eigen karakter vol trots kunnen uitdragen.

9

28 juli 2013
Jos Poels

Limburg is opgebouwd uit 26 gebieden die tot de komst van de Fransen in 1794 zelfstandig waren.

1 | Limburg ontstaat zonder eigen vlag

Het gebruik van de vlag als identiteitssymbool is komen overwaaien vanaf de zee. Schepen voerden sinds de Middeleeuwen vlaggen om aan te geven waar de bemanning vandaan kwam. Aan de hand van de gebruikte kleuren en emblemen kon men vanaf andere schepen of aan de wal inschatten of de opvarenden van dat schip vrienden of vijanden waren. De vlag kon voor de kapitein staan, of de reder, de stad of het gewest waar de opvarenden vandaan kwamen. Het vlaggenbesef was er vooral in de kuststreken. In streken verder van zee kende men vaandels. Die zijn echter amper van invloed geweest op de ontwikkeling van vlaggen zoals ze nu worden gebruikt, omdat ze vaak waren geborduurd met ingewikkelde figuren en woorden. Ze dienden namelijk een heel andere functie dan scheepsvlaggen.

Rond 1800 kwam de vlag als identiteitsteken aan land. De Franse Revolutie, die in de zomer van 1789 in Parijs uitbrak, was daartoe de aanjager. De provincie Limburg bestond toen nog niet. Het gebied bestond uit 26 zelfstandige territoria, waarvan er geen enkele een vlag voerde. De Fransen, die hun revolutie exporteerden, marcheerden in 1794 deze lappendeken aan hertogdommen, graafschappen, rijksheerlijkheden en Generaliteitslanden binnen.

11

De Franse tricolore wapperde tussen 1794 en 1814 over Limburg.

Ze voegden alle 'Limburgse' gebieden samen en staken hier hun *tricolore* (driekleur) uit, hoewel dat hier niet op al te grote schaal gebeurde. De Fransen hadden het twintig jaar voor het zeggen. In 1814 moesten deze bezetters het veld ruimen. Het vertrek van de Franse soldaten betekende echter niet dat de 26 voormalige territoria hun zelfstandigheid terugkregen. Op het Congres van Wenen werd in 1815 door de grootmachten van die tijd besloten dat die staten en

staatjes allemaal deel zouden gaan uitmaken van het Koninkrijk der Nederlanden van koning Willem I. Ook het huidige België, dat voor de Franse bezetting vanuit Wenen in Oostenrijk werd bestuurd, moest van hen Nederlands worden.

De 26 voormalige zelfstandige gebieden kwamen als één gebied bij Nederland. Daar was niet zomaar een naam voor. Het gebied kon zich niet beroepen op een oude, allesomvattende naam. Dat was wel het geval met de meeste andere provincies. De commissie die de Nederlandse grondwet opstelde, had voor deze provincie de naam ‘Maastricht’ of ‘Opper-Gelder’ in gedachten. Willem I had echter een andere naam in zijn hoofd. Toen hij de ontwerp-grondwet doornam, schreef hij erbij: *‘Rangschikking staat me niet aan. De naam van Limburg is verloren.’* Hij doelde op het oude hertogdom Limbourg aan de Vesdre in de Ardennen, waarvan hij zich hertog mocht noemen.

Soeverein vorst Willem I kreeg zijn zin. De grondwetcommissie besloot in zijn vergadering van 8 juli 1815: *‘Dat ingevolge diezelfde begeerte [van Zijne Majesteit] de provincie van Maastricht den naam van Limburg zal voeren.’*

Niet iedereen was even gelukkig met de keuze van de naam Limburg. Vooral het feit dat het oude hertogdom Limbourg aan de Vesdre zich hooguit over enkele hectaren over het nieuwe gebied uitstrekte, gaf daartoe aanleiding. De nieuwe provincie Limburg was in haar begindagen dubbel zo groot als nu. Ook het huidige Belgisch-Limburg hoorde erbij. Het was een van de zeventien provincies van het Koninkrijk der Nederlanden. Voortaan kon de Nederlandse rood-

12

Limburg heeft zijn naam ontleend aan het hertogdom en de stad Limbourg aan de Vesdre in de Ardennen.

wit-blauwe vlag uit, die het land al gebruikte als scheepsvlag tijdens de Republiek der Verenigde Nederlanden. Heel vaak gebeurde dat overigens niet. Als er al vlaggen waren, bevonden die zich in de gemeentehuizen en kerken. Ze werden slechts zo nu en dan uitgestoken bij feesten. Vooral vanaf kerktorens, want dat waren altijd de hoogste punten in het dorp of stad. Hoog van de toren kon iedereen de vlag zien.

In 1815 werd de Nederlandse vlag ook die van Limburg.

Het Koninkrijk der Nederlanden kon dan wel een staatkundige eenheid zijn, zijn inwoners waren dat niet. Het heeft nooit echt geboterd tussen de provincies uit de oude Republiek der Verenigde Nederlanden en de provincies die voor de Franse tijd Oostenrijks waren. Brussel meende dat Den Haag zich veel te veel met het Zuiden bemoeide.

De Limburgers voelden zich ook niet echt thuis in het Koninkrijk der Nederlanden. In 1830, zestien jaar na het samengaan van de noordelijke en zuidelijke Nederlanden, barstte de bom. In Brussel vond op 25 augustus 1830 in de Muntshouwborg de opvoering plaats van Aubert's opera *'La muette de Portici'* (De stomme van Portici), waarin onder meer in de romantische aria *'Amour sacré de la patrie'* de liefde voor het vaderland werd bezongen. Na afloop van de opera, die ter gelegenheid van de 58e verjaardag van koning Willem I werd opgevoerd, kwam het tot anti-Hollandse rellen. *'De stomme van Portici'* haalde bij de zinderlingen de geest uit de fles. De opstandelingen zwaaiden met zwart-geel-rode vlaggen, de oude kleuren van Brabant, om aan te geven dat ze los wilden van Nederland.

De Belgische vlag werd op 23 januari 1831 in haar huidige vorm vastgesteld, toen Limburg deel was van dat land.

Heel het huidige België en ook het tegenwoordige Nederlands-Limburg sloten zich bij de opstand aan. Overal werden de nieuwe Belgische vlaggen uitgestoken. Willem I riep de Staten Generaal bijeen, die eind september

akkoord ging met een administratieve scheiding. De Belgen vormden een Voorlopig Bewind, dat op 4 oktober 1830 de onafhankelijkheid uitriep. De Belgische vlag werd op 23 januari 1831 in zijn huidige vorm vastgesteld, met drie verticale banen. Willem I vroeg steun aan Oostenrijk, Pruisen, Engeland en Rusland om de opstand in het zuiden te onderdrukken. In Londen werd een conferentie belegd waar ook Nederlands zuiderbuur Frankrijk mocht aanschuiven. De supermachten van die tijd besloten daar, in weerwil van wat koning Willem I wilde, de Belgische onafhankelijkheid te erkennen. In ruil wilden die echter wel dat Limburg en Luxemburg werden verdeeld tussen Nederland en België. Brussel was daar tegen, want daar wilden ze dat beide provincies in hun geheel Belgisch werden. Wat volgde, was een periode van negen jaar waarin de status-quo werd gehandhaafd. Limburg bleef, op de vestingstad Maastricht na, Belgisch.

Koning Willem I probeerde in 1831 tijdens een veldtocht van tien dagen België weer in zijn geheel in handen te krijgen, maar hij werd teruggedrongen door Franse soldaten die de Belgen te hulp schoten. Intussen was op 4 juni 1831 Leopold van Saksen-Coburg gekozen tot koning van de Belgen. Hij zette op 17 maart 1837 zijn handtekening onder een Koninklijk Besluit waardoor niet alleen België een staatswapen kreeg, maar waardoor ook alle Belgische provincies een eigen blazoen kregen. Het Limburgse wapen bestond uit een zilveren schild met daarop een rode rechtop lopende leeuw met een dubbele staart en een gouden tong en dito nagels en kroon. De belangrijkste Limburgse kleuren waren dus rood en wit. Goud, of geel, speelde een ondergeschikte rol. Het Limburgse wapen in de Belgische tijd was een bijna kopie van het wapen van het oude hertogdom Limbourg aan het riviertje de Vesdre in de Ardennen.

In het grote Belgische staatswapen werden de wapenbanieren verwerkt van de acht provincies, geen echte vlaggen, maar vaandels met het wapenbeeld erop. Limburg kwam daarin voor met een banier dat hetzelfde beeld vertoonde als het wapenschild.

Nederland en België kwamen in 1839 in Londen tot een vergelijk. Nederland erkende de onafhankelijkheid van België.

Limburg is in het grote staatswapen van België uit 1837 met een wapenbanier vertegenwoordigd. Het is het derde banier van rechts.

Belgisch-Limburg

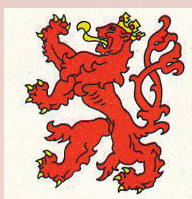
De huidige vlag van Belgisch-Limburg dateert van 1996. Het beeld van deze vlag is gelijk aan dat van het wapenschild dat de Provincieraad van Limburg toen ook aanvaardde. De Limburgse leeuw – compleet met gouden kroon, tong en nagels – draagt een kleiner wapenschild met gouden en rode balken. Die staan voor het oude hertogdom Loon. Waar Nederlands-Limburg met hooguit een paar vierkante hectare tot het oude hertogdom Limbourg aan de Vesdre behoorde, is in Belgisch-Limburg daarvan geen enkele vierkante meter te vinden. Belgisch-Limburg behoorde vóór de Franse tijd toe aan de hertog van Loon. De provincieraad van Belgisch-Limburg stelde de vlag en het wapen op 8 mei 1996 vast. Het besluit werd op 29 oktober 1996 door de Vlaamse regering bekrachtigd.

Belgisch- en Nederlands-Limburg waren van 1815 tot 1839 een eenheid. Na de scheiding werd door zowel door de Limburgers aan de Belgische kant van de Maas, als door de Limburgers die Nederlandse staatsburgers waren geworden rood-witte Limburgse vlaggen gebruikt. Na de Tweede Wereldoorlog werd die vlag aan beide kanten van de Maas niet meer gebruikt. In Belgisch-Limburg kwam een vierkante witte vlag in gebruik, met daarop een rode leeuw met een rode tong. Het oog, de klauwen en de kroon van die leeuw waren geel. Deze vlag werd in 1996 vervangen door het huidige model.

De Belgische Limburgers steken de vlag niet zo massaal uit als de Nederlandse Limburgers. De Belgisch-Limburgse vlag is vooral te zien bij de gemeentehuizen.

1841 - 1940

1945 - 1996

Vanaf 1996

Het kreeg daarvoor Zeeuws-Vlaanderen, de helft van Luxemburg, het deel van Limburg aan de rechterkant van de Maas en het deel van Maastricht op de linkeroever. De naam Limburg bleef intact, waardoor er twee Limburgen ontstonden: Belgisch-Limburg met Hasselt als bestuurscentrum en Nederlands-Limburg met de hoofdstad Maastricht.

2 | Limburg zowel Nederlands als Duits

Limburg werd niet zomaar een Nederlandse provincie. Ze werd op 19 april 1839 ook een hertogdom. Dat had alles met Luxemburg te maken. Dit groothertogdom werd tijdens het Congres van Wenen in 1815 als persoonlijk eigendom aan koning Willem I gegeven, als compensatie van het verlies van zijn erflanden in Nassau. Deze had hij in het kader van het opnieuw trekken van de Europese grenzen moeten opgeven. Willem I was daardoor tevens groothertog van Luxemburg en in die hoedanigheid lid van de Duitse Bond, de voorloper van het huidige Duitsland. In het Verdrag van Londen van 1839 werd bepaald dat het westelijke, Franstalige deel van Luxemburg bij België kwam. Door de deling van Luxemburg werd de Duitse Bond kleiner, en dat kon niet. In Londen werd daarom ook bepaald dat Nederlands-Limburg, met uitzondering van de vestingsteden Maastricht en Venlo, een hertogdom werd én lid van de Duitse Bond. De staatkundige, gekunstelde oplossing was niet helemaal duidelijk, want Limburg was nu zowel Nederlands als Duits. De Limburgers, die eigenlijk het liefst Belgen waren gebleven, gebruikten die onduidelijke staatkundige situatie om tot uitdrukking te brengen dat ze zich geen Nederlanders voelden. Die anti-Nederlandse stemming kan als de kiem worden gezien van de ontwikkeling van het sterke regionale identiteitsbesef van Limburg.

16

Willem II volgde op 7 oktober 1840 zijn vader Willem I op als koning van Nederland. In juni het jaar erop bracht de nieuwe koning twee keer een bezoek aan Limburg. De plaatsen die hij bezocht, moesten van de gouverneur van het hertogdom Limburg dan de Nederlandse vlag uitsteken. De meeste gemeentebesturen hadden echter geen rood-wit-blaauwe doeken in huis. Van hogerhand werd erop aangedrongen om alsnog een Nederlandse driekleur aan te schaffen. De burgemeesters kregen zelfs brieven toegestuurd met daarin een voorbeeld van zo'n rood-wit-blaauwe vlag, voor het geval ze niet wisten hoe die er precies uitzag. De meeste gemeenten schaften daarop een Nederlandse vlag aan, die toen zeven gulden kostte.

In het kanton Meerssen hadden de burgemeesters besloten om niet alleen Nederlands, maar ook Limburgs te vlaggen bij het verwelkomen van Willem II. De Limburgse vlag haalde daarmee op 4 en 5 juni 1841 voor het eerst de krant.

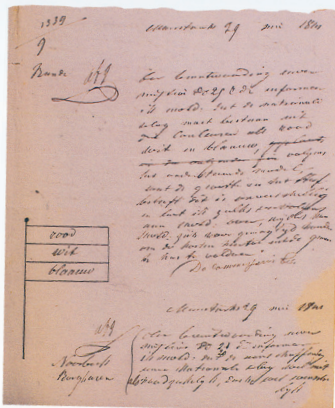

Bij de onthulling op 12 augustus 1845 van het Beethoven-monument in Bonn wapperen alle vlaggen van de leden van de Duitse Bond. Voor het hertogdom Limburg wappert, rechts vooraan, een Nederlandse rood-wit-blauwe vlag.

17

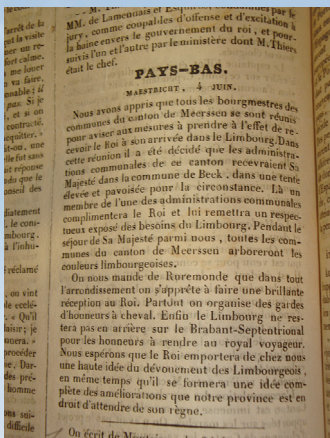
De Franstalige, Limburgse krant *Journal de Limbourg* meldde dat de burgemeesters aanvankelijk de bedoeling hadden om alléén de Limburgse vlag uit te steken en geen Nederlandse. De burgemeester van Beek schreef aan de districtscommissaris van Maastricht waarom hij geen Nederlandse vlag uit wilde

hangen: “... om vrijelijk openhartig, maar toch vertrouwelijk te spreken dunkt mij dat het de momenten niet zijn om zulke vlag uit te steken, om reden de menschen zeer ontevreden zijn, zo over het gedrag wat men openlijk den vorigen koning ten laste legt, als over de zware belastingen welke gevorderd worden en welke men zegt het gevolg daarvan te zijn.”

In alle correspondentie die met het vlag-vertoon langs de route van de koning Willem II had te maken, werd de Limburgse vlag wel genoemd, maar niet omschreven.

De districtscommissaris van Maastricht stuurde de burgemeesters van de gemeenten die in 1841 door de nieuwe koning Willem II werden bezocht tekeningen van hoe een Nederlandse vlag er uit diende te zien.

De Journal de Limbourg signaleerde op 4 juni 1841 voor het eerst een Limburgse vlag.

Ze zal echter ongetwijfeld uit twee banen hebben bestaan: rood en wit. Met de vaststelling van het provinciewapen in de Belgische tijd kreeg Limburg deze kleuren. Alle vlaggen die in die tijd ontstonden, zowel lands- als provincievlaggen, waren samengesteld uit de belangrijkste kleuren uit het wapen. Rood-witte banenvlaggen kwamen later die eeuw in de hele provincie voor, zowel aan de Nederlandse als aan de Belgische kant van de Maas. De rood-witte vlag was daarmee het eerste Limburgse identiteitsbewijs.

Het hertogdom Limburg mocht sinds 5 september 1839 in de Bondsdag, die in Frankfurt bijeenkwam, meepraten over gezamenlijke Duitse staatszaken. Bij de Duitse Bond waren zo'n veertig Duitse staten aangesloten. Als op 12 augustus 1845 op de Münsterplatz in Bonn het Beethoven-monument wordt onthuld ter ere van deze Duitse componist, wapperen daar de vlaggen van alle Duitse staten. Voor Limburg en Luxemburg was er het Nederlandse rood-wit-blauw gehesen.

In het revolutiejaar 1848 sloeg in vrijwel heel Europa de vlam weer in de pan. Liberalen stonden tegenover conservatieven. Het parlement in Frankfurt kwam weer bijeen om zich te beraden over een nieuwe Duitse eenheidsstaat op liberale grondslagen. Bij die eenheid hoorde ook een vlag. Op donderdag 9 maart 1848 stelde het overkoepelende Duitse parlement, met daarin twee

Limburgse afgevaardigden, de *schwarz-rot-goldene* (zwart-rood-gele) vlag vast. De kleurencombinatie zwart-rood-geel werd in de meeste Duitse staten sinds het begin van die eeuw al gebruikt als teken dat er één groot Duitsland moest komen.

Het vaststellen van de Duitse Bondsflag kwam voor veel Limburgers als een mooi geschenk, dat ze heel goed konden gebruiken. Direct nadat hier bekend werd hoe die vlag eruit zag, werden ze thuis gemaakt en vanaf kerktorens uitgestoken, zoals in Sittard. Ook op andere hoge punten ging de Bondsflag in top, zoals op de kasteelruïne van Valkenburg. Die Limburgers wilden het liefst dat het hertogdom zich helemaal van Nederland afscheidde. De separatisten spelden vanaf half maart 1848 ook zwart-rood-gele kokardes op hun jassen, om aan iedereen duidelijk te maken aan welke kant ze stonden.

De Duitse vlaggen die in het hertogdom Limburg werden uitgestoken, waren de Nederlandse regering een doorn in het oog. Ze zou al die zwart-rood-gele vlaggen het liefst willen verbieden, maar kon dat niet omdat Limburg ook deel was van de Duitse Bond. *“Intusschen verdient het overweging, dat het uitsteken van de Duitse vlag thans algemeen is, zonder dat daarmede geacht wordt inbreuk gemaakt te zijn op eigene nationaliteit en volksbestaan. Het verbieden van zoodanig vertoon zou, men ontkent dit niet, tot ernstige botsingen kunnen leiden,”* werd goedgekeurd tijdens de ministerraad van 12 mei 1848 in Den Haag. Een week later, op 19 mei, liet de Limburgse gouverneur E. van Meeuwen in alle gemeenten bekend maken wanneer er Duits kon worden gevlagd. De plaatselijke besturen mochten dat, op voorwaarde dat ze daar eerst bij de gouverneur toestemming voor hadden gevraagd.

De Limburgse afgevaardigden in de Duitse Bondsdag stemden op 9 maart 1848 mee toen de Bondsflag werd vastgesteld.

Limburgers die zich in 1848 van Nederland wilden afscheiden om Duits te worden, droegen kokardes in de toen nieuwe Duitse kleuren

20

PUBLICATIE.

DE GOUVERNEUR

EN

de Gedeputeerde Staten

AAN DE INGEZETENEN

VAN HET HERTOGDOM LIMBURG.

Het blijkt meer en meer en het wordt door de Hooge Regering betreurd dat de Besluiten, welke zijn genomen om ten opzichte van Limburg de Bondsverplichtingen te doen vervullen, bij eenigen aanleiding hebben gegeven tot het dwaalbegrip als of Limburg zoude ophouden tot de *Nederlanden* te behooren; een dwaalbegrip aan hetwelk enkele plaatselijke autoriteiten niet vreemd zijn.

Wij achten het onder zoodanige omstandigheden gebiedend noodzakelijk, de inwoners van Limburg door behoorlijke voorlichting tegen verdere dwalingen te vrijwaren.

Het is daarom, *Ingezeten van Limburg*, dat wij hier openlijk en op Hoogere magtiging kenbaar maken, dat de Hooge Regering diep doordrongen is van de pligten welke Haar de tractaten en de Grondwet opleggen.

Dat deze Staatsstukken verklaren, geheel Limburg te zijn *NEDERLANDSCH grondgebied*, slechts ten deele door eenen morelen band van federatie aan Duitschland gehecht.

Dat die tractaten, welke door de Bondsvergadering en geheel Duitschland worden geëerbiedigd,

En ten einde niemand onwetend blijve van hetgeen hij behoort te kennen, bevelen wij dat deze, in plakkaatvorm gedrukt, dadelijk na ontvangst en buitendien nog eenmaal op den eerst volgenden Zondag, op de gebruikelijke wijze in alle steden en gengeenten van het Hertogdom, door de zorg van het plaatselijk bestuur, in het openbaar worde afgekondigd, en onverwijld naar de eerste afzending albaar aangeplakt.

Gegeven te Maastricht, den 19 Mei 1848.

Present: de Heer Gouverneur van het Hertogdom, voorzitter; de Heeren de Liedel, Sandberg, A. Lekens, F. Corten, Ruifs van Heerenbroek en Michiels van Kessenich, Griffier der Staten.

De Gedeputeerde Staten van het Hertogdom Limburg,

E. VAN MEEUWEN.

Ter ordonnantie van dezelveu:

Toch liet de Nederlandse overheid in de zomer van 1848 zijn gezag in Limburg gelden. Die trad op als er zonder toestemming Duitse vlaggen werden uitgehangen. Er moesten zelfs soldaten van buiten de provincie aanrukken om de orde te handhaven. Toen die op 5 augustus in Nuth de Duitse bondsvlag, die zonder toestemming was uitgestoken, wilden weghalen, bleek die al gestreken. De man aan wie de ordehandhavers vroegen waar de vlag was verstopt, weigerde te antwoorden, waarop ze hem voor verhoor meenamen. De leider van de separatisten, baron van Scherpenzeel-Heusch, klaagde daarover in de Duitse Nationale Vergadering, waarin hij een van de twee Limburgse afgevaardigden was. Duitse vlaggen waren volgens de baron met geweld verwijderd door van buiten het hertogdom aangevoerde troepen. In sommige gevallen hadden Hollandse soldaten zelfs op Duitse vlaggen getrapt. De vlagincidenten werden in de Bondsdag hoog opgenomen, maar men kon er in Frankfurt verder niets aan doen. Het verlangen naar afscheiding van Nederland verloor daarna langzaam terrein, ook verdwenen de Duitse vlaggen uit het straatbeeld. Van het gebruik van Limburgse rood-witte vlaggen was in deze roerige tijd geen sprake.

In 1857 liet de Nederlandse minister van Binnenlandse Zaken de provinciale- en gemeentevlaggen in het land inventariseren. Dat deed hij op verzoek van de Franse marine, die een boek wilde maken met alle vlaggen die er op dat moment in de wereld werden gebruikt. Op 27 maart liet gouverneur J. van der Does de Willebois aan de minister weten dat alleen Roermond een vlag had en dat er verder *“geene Provinciale of andere gemeentevlaggen in dit hertogdom bekend zijn.”* Limburg kreeg daardoor geen plek in het Franse vlaggenboek.

De Duitse Bond viel in 1866 uiteen doordat Oostenrijk en Pruisen, de twee machtigste staten in de bond, oorlog met elkaar kregen. De Nederlandse regering greep het opheffen van de Duitse Bond aan om zich Limburg helemaal toe te eigenen. Dat gebeurde op 11 mei 1867 met het traktaat van Londen. Limburg werd daarmee een ‘gewone’ Nederlandse provincie, maar bleef de titel hertogdom voeren. Die titel verdween in 1887 uit de Nederlandse grondwet, maar het provinciebestuur bleef de titel tot 1906 gebruiken.

Gouverneur Van Meeuwen en Gedeputeerde Staten van het hertogdom Limburg maken in mei 1848 bekend dat de Duitse vlag alleen mag worden uitgestoken nadat daarvoor toestemming is gegeven.

3 | Limburgse vlag mag niet, wapen wel

Op het Museumplein in Amsterdam vond in 1883 de Internationale Koloniale en Uitvoerhandel Tentoonstelling plaats. De organisatie daarvan wilde de beurs aankleden met vlaggen uit alle delen van de wereld. Ook de vlag van Limburg moest daar tussen wapperen. Aan het provinciebestuur werd gevraagd of Limburg nog altijd een bijzondere vlag had, de rood-witte die de provincie in de Belgische tijd had gekregen.

Het provinciebestuur bleef de organisatie van de Amsterdamse toonstelling het antwoord schuldig, want dat wist het niet. En ging bij rijksarchivaris in Limburg Jos. Habets te rade. De rijksarchivaris kreeg opdracht een onderzoek in te stellen naar het wettige bestaan van een Limburgse vlag. Hij mocht tevens naar de status van het provinciewapen kijken.

22

Habets ging op onderzoek uit in zijn eigen archief, maar kon daar geen aanknopingspunten vinden. Hij schakelde daarop twee collega's in. Van zijn Belgisch-Limburgse collega-archivaris in Hasselt hoorde hij dat Limburg inderdaad een rood-witte vlag en een wapen had gekregen in de Belgische tijd. Die meldde Habets over de vlag: *“Tijdens feesten en openbare plechtigheden draagt men hier, net zoals bij u, een rode en witte provinciale vlag. Deze kleuren worden geplaatst naar de fantasie van een ieder. Er zijn geen vaste regels voor en er bestaat over dit traditionele onderwerp weinig uniformiteit.”*

Algemeen rijksarchivaris Van den Bergh in Den Haag kon zijn Limburgse collega Habets geen duidelijk antwoord geven. Aangezien het volgens hem best wel eens zou kunnen dat Limburg in de tijd dat het deel uitmaakte van de Duitse Bond een eigen vlag had gehad, vroeg deze de minister Rochussen van Buitenlandse Zaken om een onderzoek in te stellen. Deze liet Van den Bergh op 19 maart 1883 weten: *“De staats-*

Het verzoek vanuit Maastricht om de rood-witte vlag tot de officiële vlag van Limbrug te maken, kwam op een verbod vanuit Den Haag te staan.

*en volkenrechterlijke verhoudingen (...) had geene territoriale aansluiting van 'het Hertogdom' bij Duitschland ten gevolge, nog minder werd daardoor het bedoelde deel van een Nederlandsch gewest tot een zelfstandigen staat verheven, die een eigen vlag en dergelijke uiterlijke kenteekenen dier zelfstandigheid zou bezeten hebben. Reeds uit dien hoofde is het aan te nemen, dat de Gezant van den Koning der Nederlanden bij den Bonds-dag tevens Zijner Majesteits Gezant bij de Vrije Stad Frankfort ooit eene andere vlag dan de Nederlandsche zou ver-
toond hebben. Diezelfde vlag moet ook steeds door het Limburgsche bondscon-
tingent zijn gevoerd."*

Algemeen rijksarchivaris Van den Bergh vroeg het voor de zekerheid ook na bij de Hoge Raad van Adel, die voor de regering bijhield (en dat nog steeds doet) welke officieel erkende wapens en vlaggen er zijn. Het adelscollege had echter geen enkele provincievlag in zijn registers staan en alleen voor de provincie Utrecht een provinciewapen. Van den Bergh adviseerde daarop rijksarchivaris Habets in Maastricht, dat als Limburg een vlag zou willen hebben, er een in de kleuren rood en wit te nemen.

23

Op de Internationale Koloniale en Uitvoerhandel Tentoonstelling wapperde uiteindelijk geen Limburgse vlag, omdat men in Maastricht niet goed wist of er wel of geen provincievlag was. Twee jaar later had het provinciebestuur zijn gedachten bepaald. Het had zijn zinnen gezet op het verkrijgen van een eigen, Limburgse vlag en een provinciewapen. De vlag die het wilde, was de rood-witte banenvlag uit de Belgische tijd. Het provinciewapen dat het in gedachten had, was dat van het oude hertogdom Limburg, dat de provincie in de Belgische tijd van koning Leopold had gekregen.

Een aan de minister Du Tour van Bellinchave van Justitie gericht verzoek om een officiële vlag te krijgen, ging op 3 juli 1885 in Maastricht op de post. *"Limburg [heeft] een eigen vaandel met de kleuren, wit en rood, en een wapen"*, schreef het provinciebestuur de minister. *"Van eene erkenning of bevestiging van dat vaandel en die vlag door de Koning der Nederlanden is evenwel niet gebleken."*

De minister van Justitie had moeite met de Limburgse wens, want het duurde bijna een half jaar voordat het provinciebestuur antwoord kreeg. Du Tour van

Bellinchave had een eigen onderzoek ingesteld naar het bestaan van een Limburgse vlag en wapen. Sporen van een officieel vastgestelde Limburgse vlag had hij niet gevonden, wel van een wapen. Daarom mocht Limburg wel een eigen wapen hebben, maar een vlag kon niet. *“Al moge die vlag in vroeger tijd uit roode en witte kleuren bestaan hebben, werd nochtans door de Minister van Buitenlandsche Zaken bij zijne missive van 19 Maart 1883 Afd. I, No 2507, te kennen gegeven dat het hertogdom Limburg, als niet zijnde een afzonderlijke staat, geen recht bezit op het voeren van een eigen vlag. Immers geene provincie des Rijks, en als zoodanig is volgens de Grondwet Nederlandsch Limburg te beschouwen, mag als onderdeel van het Rijk een andere vlag voeren dan de Nederlandsche Rijksvlag,”* schreef de minister van Justitie aan het provinciebestuur in Maastricht. De opmerking dat zijn collega van Buitenlandse Zaken vond dat Limburg geen recht had op een eigen vlag was volledig uit de lucht gegrepen. In diens brief uit 1883 werd daar namelijk met geen woord over gerept.

Omdat een eigen, officiële provincievlag niet mocht, liet het provinciebestuur het er maar bij zitten. De poging een eigen vlag te krijgen, bezorgde Limburg een slechte pers boven de grote rivieren. Rijksarchivaris Habets maakte er verslag van: *“Overmoerdijkse nieuwsbladen beweerden dat de Limburgers niet tevreden waren met de vaderlandsche kleuren, dat ze er eene afzonderlijke vlag op trachtten na te houden en dat zij, gelijk van oudsher, zich gaarne van Nederland wilden scheiden.”*

Geen vlag, dan maar een wapen, heeft het provinciebestuur toen gedacht. De Limburgse rijksarchivaris Habets kreeg opdracht om daar ideeën voor uit te werken. Koning Willem III tekende op 27 december 1886 het Koninklijk Besluit waarmee het hertogdom Limburg zijn provinciewapen kreeg. Na Drenthe en Utrecht was Limburg de derde provincie met een eigen wapen.

Wapen van Limburg

Het uit 1886 stammende wapen van Limburg speelde een belangrijke rol in de zoektocht naar een vlag voor de provincie. De emblemen en de kleuren die in een wapen voorkomen, worden vaak als voorbeeld gebruikt bij de keuze van een vlag. Wapens zijn doorgaans ouder dan vlaggen. Er wordt daarom vanuit gegaan dat het wapen dus wel weet wat de historische kleuren en emblemen zijn. Het wapen werd bij Koninklijk Besluit van 27 december 1886, no. 26 door koning Willem III verleend aan het hertogdom Limburg. De officiële omschrijving van het wapen luidt: “Een gevierendeeld schild, het eerste kwartier in zilver een van goud gekroonde en geklauwde leeuw van keel met dubbele staart (Valkenburg), het tweede kwartier in goud een van keel

getongde en geklauwde ongekroonde leeuw van sabel (Gulik), het derde kwartier in goud drie horens van keel, geplaatst twee en een en voorzien van banden van zilver (Horn), het vierde kwartier in azuur een leeuw van goud met dubbelen staart, getongd van keel, gekroond en geklauwd van goud (Gelderland voor 1371); Over alles heen een hartschild van zilver beladen met een van goud gekroonden en geklauwden leeuw van keel met dubbelen staart (Limburg), het schild gedekt met den Limburgschen hertogelijken hoed of Kroon.”

Het wapenschild is opgebouwd uit vijf kleinere schilden. Vier daarvan – Valkenburg, Gulik, Horn en Gelderland – staan voor de grootste van de 26 gebieden waaruit Limburg bestond voordat de Fransen die in 1794 samenvoegden. Boven op die vier wapenschildjes ligt het schild van het oude hertogdom Limburg aan de Vesdre in de Ardennen, als naamgever van de provincie Limburg. Bovenop het schild is een hertogenhoed of –kroon gezet, als teken dat de provincie Limburg een hertogdom was toen het wapen werd verleend.

Goud en zilver zijn de kleuren van de edelmetalen die in de heraldiek worden gebruikt. Vertaald naar vlaggenkleuren zijn dat geel en wit. Keel is de heraldische benaming voor rood, en azuur is blauw. De belangrijkste elementen die het provinciewapen aanreikt om als Limburgse symbolen te gebruiken, zijn leeuwen en jachthoorns. Het wapen geeft de kleuren geel, wit, rood en blauw.

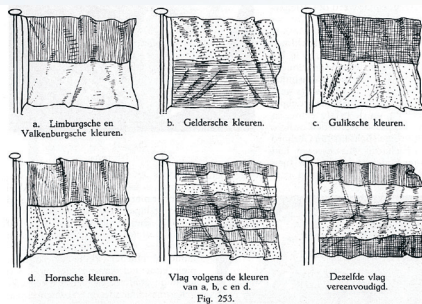
4 | Rood-wit wint terrein, maar redt het niet

Verbod op een eigen, officieel vastgestelde Limburgse vlag of niet, het rood en wit vonden wel stukje bij beetje hun weg als de kleuren van het hertogdom. Ze kwamen onder meer tevoorschijn tijdens processies, maar ook buiten de provincie werden de kleuren herkend als die van Limburg. Dat was niet altijd met de rode baan boven en de witte beneden. Er werden ook vlaggen gebruikt met de kleuren omgewisseld.

In 1913 verscheen het boek *'Wapens, vlaggen en zegels van Nederland'*, dat was samengesteld door de heraldicus Titus van der Laars. Hij deed daarin een poging alle Nederlandse provincies van vlaggen te voorzien. Hij deed dat door de kleuren uit het provinciewapen naar vlaggenbanen te vertalen. Voor Limburg bedacht Van der Laars zes verschillende modellen, waaronder een rood-witte. Maar er zat ook een vlag tussen met vijf banen, rood, wit, blauw, geel en zwart, die 35 jaar later, in 1948, als provincievlag zou worden voorgesteld.

26

Begin juli 1921 vond in Den Haag een grote landbouwtentoonstelling plaats. De redacteur van de *Nieuwe Rotterdamse Courant* beschreef in zijn verslag de Limburgse wagen die aan de grote optocht meedeed. *"Staken op de hoeken van den wagen geplaatst droegen guirlandes van groen met bloemen doorvlochten en guirlandes van groen met bloemen doorvlochten en boven dat alles uit waaiden de Limburgsche kleuren rood en wit, Voor den wagen kwam op 'Endigène de Lestine', een forschen hengst, een van de mooiste van de Limburgsche fokkerij, een imitatie Limburgsche boer te zitten, met een roodwitte vlag in de hand."*

Heraldicus Titus van der Laars bedacht in zijn boek *Wapens, vlaggen en zegels van Nederland* in 1913 voor alle provincies vlaggen. Voor Limburg had hij zes verschillende modellen.

Om de in hun ogen toenemende ‘Hollandse’ invloed op Limburg een halt toe te roepen, richtte een aantal Limburgers in maart 1925 de *Limburgsche Liga* op. Deze stelde zich ten doel de economische en culturele ontwikkeling van Limburg naar haar traditie te bevorderen. Het rooms-katholieke geloof en het behoud van de Limburgse taal waren daarin de belangrijke pijlers. In het tweede nummer van het Liga-orgaan *De Wekker* werd het volksgevoel van het rood-wit beschreven. *“Ieder Limburger kent ze en zal, van heden af, ’t vaste voornemen bij iedere feestelijkheid. Als men ’t blauw van de Hollandsche vlag er af neemt, is men klaar, en wil men, bij speciale gelegenheden, de Hollandsche uithangen, dan flikt men ’t blauw er weer gauw aan. De Hollandsche vlag is uit het jaar 1813, de Limburgsche dateert al uit 1500 en heeft onze daden, ons leven en dood in eeuwen van glorie gedekt. De Hollandsche vlag ‘Oranje-blanje-bleu’ is iets vreemds voor ons, erger nog, ’t is de Hollandsche Geuzenvlag.”*

Met de bewering dat Limburg al in 1500 een eigen vlag had, pleegde de Liga grove geschiedvervalsing. De provincie Limburg bestond toen immers nog niet. En als de *De Wekker*-schrijver het hertogdom Limbourg aan de Vesdre had bedoeld, dan klopte die bewering nóg niet. Rood en wit als Limburgse kleuren waren pas uitgevonden in de Belgische tijd van de provincie.

27

Het gemeentebestuur van Maastricht besloot op 2 september 1938 zijn stads-vlag vast te stellen. Maastricht kon teruggrijpen op een vaandel uit 1545, een rood veld met daarop een grote, witte ster met zes punten. Maar in plaats daarvan maakte Maastricht de ‘Limburgse’ vlag tot de zijne. De kleuren van de banen werden wel omgekeerd. Wit boven en rood beneden, net als bij de Poolse landsvlag. Maastricht herstelde deze fout ruim vijftig jaar later, in 1993. Sindsdien doet het rode vaandel met ster uit 1545 dienst als stadsvlag.

Koningin Wilhelmina zat in 1938 veertig jaar op de Nederlandse troon. Dat regeringsjubileum werd groots gevierd, onder meer met een Nationale Jeugd-hulde, op 6 september 1938 op De Dam in Amsterdam. Elke Nederlandse gemeente werd geacht daar enkele jongeren met een gemeentevlag naar toe te sturen. Voor Maastricht was dat defilé het sein om zijn stadsvlag vast te stellen. De andere Limburgse gemeenten hadden geen eigen vlag en ook geen eigen vlaggen-geschiedenis. Maar de jongeren uit deze plaatsen kwamen niet met lege handen naar Amsterdam. Het Centraal Bureau Jeugdhulde 1938 had voor hen

De burgemeester van Venlo reikte in september 1938 het vaandel uit aan de Venlose jongeren die koningin Wilhelmina in Amsterdam hulde gingen brengen omdat zij veertig jaar op de troon zat. Voor Limburg had het Bureau Jeugdhulde de kleuren rood, wit, zwart, geel en blauw bedacht.

een oplossing bedacht. Die gemeenten kregen een vierkant defileervaandel waarin de kleuren waren verwerkt die volgens de organisatie bij de provincie hoorden. Zij deed dat niet alleen voor de Limburgse gemeenten, ook de andere provincies werden op deze manier behandeld. Zo kon men aan de gebruikte kleuren zien uit welke provincie de jongeren kwamen die hulde betuigden aan koningin Wilhelmina. Voor Limburg had het Bureau Jeugdhulde de

28

kleuren rood, wit, zwart, geel en blauw bedacht, alle kleuren die in het provinciewapen uit 1886 voorkwamen.

In de jaren dertig van de vorige eeuw was Nederland verwickeld in een strijd over de kleur van de bovenste baan van de Nederlandse vlag. Behoorde die rood of oranje te zijn? Zowel oranje-wit-blauwe als rood-wit-blauwe vlaggen werden uitgestoken. Ook Limburg was in tweeën gescheurd door de kleur van de bovenste vlaggenbaan. Voorstanders van het oranje gaven aan dat dit de Nederlandse vlag was toen het land tegen de Spanjaarden vocht voor zijn onafhankelijkheid en dat ze blij waren met het Huis van Oranje. Koningin Wilhelmina maakte echter in februari 1937 een einde aan de vlaggenstrijd. Zij bepaalde toen dat de bovenste baan van de Nederlandse vlag definitief rood was en zo diende te blijven. De vlaggenstrijd en de belangstelling voor de daar achterliggende kleursymboliek wakkerden in het hele land de wens naar eigen regionale symbolen aan. Ook de defileervaandels van het Bureau Jeugdhulde waren, ondanks het feit dat ze slechts één keer werden gebruikt, van grote invloed op de ontwikkeling van echte provinciale vlaggen. Dat kon echter pas gebeuren na de Duitse bezetting van 1940-1945.

5 | Limburg krijgt zijn vlag - Eerste poging

Vlaggen en vaandels werden in de jaren voor de oorlog en tijdens de bezetting te pas en te onpas gebruikt. Elke vereniging had toen een vaandel, maar provincies en de meeste gemeenten niet. Daar kwam direct na de bezetting verandering in. Drenthe beet in februari 1947 het spits af. Provinciale Staten namen een nieuwe, uit het niets komende, vlag aan. Het ontwerp was gemaakt door een in heraldiek en vlaggen geïnteresseerde mr. Gerlof Bontekoe, die voor de oorlog burgemeester was geweest van de Drentse gemeente Sleen. Hij wist Het Drents Genootschap, dat zich inzette voor de culturele ontwikkeling en geschiedenis van Drenthe, achter zijn ontwerp te krijgen. Dat was opgebouwd uit kleuren en elementen die teruggrepen op de ontstaansgeschiedenis van de provincie.

Ook Friesland, Overijssel en Noord-Brabant waren bezig een provincievlag uit te zoeken, waarbij Friesland en Noord-Brabant konden terugvallen op vlaggen uit een ver verleden. De Amsterdamse vlaggenfabrikant Faber informeerde op 3 november 1947 bij het provinciebestuur van Limburg naar het bestaan van een eventuele vlag. Faber moest anderhalve maand op een antwoord wachten. Op 15 december antwoordden Gedeputeerde Staten: *“dat wij voornemens zijn in de eerstgewone zitting van 1948 aan Provinciale Staten een voorstel te doen tot vaststelling van een provinciale vlag”*.

Het provinciebestuur wilde, in navolging van de provincies die bezig waren of er al een hadden, ook een eigen vlag. Het hoofd van het Bureau Griffie, M. Schrammen, werd op het dossier provincievlag gezet. Hij herinnerde er aan dat een poging om tot een Limburgse vlag te komen in 1885 op een verbod was komen te staan. De griffier adviseerde daarom om eerst de minister van Binnenlandse Zaken te vragen of het wel mocht. De provinciebestuurders besloten echter dat juist niet te doen, want ze wilden geen slapende honden wakker maken.

Schrammen won advies voor een vlagontwerp in bij drie landelijke instanties die zich in die tijd met vlaggen en heraldiek bezighielden. Zowel de Rijksarchivaris in Limburg, de Hoge Raad van Adel als het Koninklijk Nederlands Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde kwamen op verzoek met voorstellen, die echter allemaal uit vijf of zes banen bestonden. De Hoge Raad van

Adel in Den Haag had van de drie de meeste autoriteit. De minister van Binnenlandse Zaken had in april 1948 de regionale en lokale besturen op het hart gedrukt het adelcollege voor advies in te schakelen als zij een vlag wilden. Dit om fouten of doublures te voorkomen.

De Hoge Raad van Adel kwam met het voorstel om de Limburgse vlag uit vijf banen van gelijke hoogte te laten bestaan, van boven naar beneden in de kleuren: rood, wit, blauw, geel en zwart. Toeval of niet, het was dezelfde indeling die heraldicus Van der Laars in 1913 voor Limburg had bedacht. In een brief van 17 juni 1948 aan de provincie motiveerde de Hoge Raad van Adel zijn ontwerp: *“De Raad is daarbij te rade gegaan, dat bij het samenstellen van een vlag men zich in de eerste plaats dient af te vragen, of de kleurencombinatie voldoende sprekend is. Verder is het de gewoonte, dat in een vlag de kleuren van het betrokken wapen haar afspiegeling daarin vinden. Tenslotte wil het gebruik dat in het algemeen de zwaarste kleur onderaan geplaatst wordt. Een vlag van de provincie Limburg, wil zij historisch en heraldische verantwoord zijn, zal derhalve haar kleuren moeten ontleenen aan het provinciewapen, zoals dat in 1886 vastgesteld is, te weten rood, wit, zwart, geel en blauw. Overigens acht de Raad het uit aesthetisch oogpunt verkieslijk de vlag uit vijf banen te doen bestaan, waarbij een opvolging van de kleuren rood-zwart of rood-wit-zwart om politieke redenen te vermijden is.”* Hiermee verwees de Hoge Raad van Adel naar de kleuren van de Duitse hakenkruisvlag en de kleuren van de met de Duitse bezetters col-

30

De eerste serieuze voorstellen uit 1948

De Hoge Raad van Adel in Den Haag won in 1948 de wedstrijd voor een Limburgse vlag. Haar ontwerp werd aan Provinciale Staten voorgelegd. Die vonden er op 21 juli 1948 niks specifiek Limburgs aan.

Koninklijk Nederlands Genootschap voor Geslachten en Wapenkunde.

Rijksarchivaris in Limburg Gerard Panhuysen

laborerende Nationaal Socialistische Beweging (NSB). De oorlog lag nog vers in het geheugen.

De oude, onofficiële Limburgse rood-witte vlag speelde helemaal geen rol meer. Dat had naar alle waarschijnlijk te maken met Indonesië, het voormalig Nederlands-Indië. Bij het uitroepen van de onafhankelijkheid op 17 augustus 1945 had Indonesië een rood-witte vlag aangenomen. Met militair machtsvertoon probeerde Nederland het oude Nederlands-Indië te herstellen en maakte jacht op de Indonesische rood-witte vlag. Ook Limburgse soldaten deden mee aan de politionele acties. Nederland erkende de Indonesische onafhankelijkheid uiteindelijk op 27 december 1949 en daarmee ook de rood-witte vlag. Die werd overigens toen ook al door het ministaatje Monaco als landsvlag gevoerd.

Wapenkleuren vertalen naar vlaggenbanen was een normale ontwerptraditie vlak na de Tweede Wereldoorlog. Het Koninklijk Nederlands Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde ontwierp dan ook een zesbanige vlag voor Limburg: geel, blauw, wit, rood, geel en zwart. Rijksarchivaris in Limburg Gerard Panhuysen kwam met een vijfbanige vlag. Hij koos voor de kleurenvolgorde rood, wit, zwart, geel en blauw. Zijn vlag wapperde in zomer van 1948 in Den Haag als die van Limburg tijdens het 50-jarige regeringsjubileum van koningin Wilhelmina. *“Dit is niet de definitieve Limburgse vlag”*, liet het provinciebestuur aan de mensen weten die er vragen over stelden.

31

De drie door deskundigen ontworpen vlaggen leken erg op elkaar en deden denken aan de Limburgse defileervandels uit 1938. Uit de drie ontwerpen kozen Gedeputeerde Staten het ontwerp van de Hoge Raad van Adel om voor te leggen aan Provinciale Staten. De vaststelling van de Limburgse vlag stond op de agenda van de Provinciale Statenvergadering van 21 juli 1948. *“Het zal U wellicht niet onbekend zijn, dat de provincie Limburg geen officiële vlag bezit. Dit is wel eens als een leemte gevoeld, die naar onze mening dient te worden aangevuld”*, luidde daarvoor de motivering van het provinciebestuur.

Nog voordat Provinciale Staten de kans kregen de Limburgse vlag te bespreken, stond de voorgestelde vlag in de regionale kranten. Die kreeg daar geen warm onthaal. *“En het wemelt de Limburgers voor de ogen! Is er nu heus niet een oplossing die beter voldoet? De zaak heeft toch geen haast!”*, schreef de in Maastricht verschijnende *Gazet van Limburg* op 16 juli 1948. *“Limburgs vlag een bonte lappendeken”*, stond boven het verhaal.

De toon was gezet. De banenvlag kreeg tijdens de Statenvergadering de week erop de handen van de leden niet op elkaar. Statenlid Jan Jongen van de Katholieke Volkspartij (KVP) ontpopte zich als spreekbuis van de hele Staten: *“De vlag vertoont niets specifieks Limburgs: het kon net zo goed de vlag van hetzelfde welk land zijn. De Chinese vlag vertoont dezelfde kleuren, alleen met verwisseling van blauw en zwart. De vlag heeft geen enkel herkenningsteken, geen enkel symbool, dat aan Limburg herinnert. Er is in die vlag niets, dat een Limburgs hart sneller zou doen kloppen. Wat zal die vlag een pover figuur maken naast het alom bekende en gekende Limburgs volkslied, dat ons (...) nog zou doen verlangen naar het bronsgroen in de vlag.”*

De voorgestelde banenvlag was volgens Jongen té kleurrijk. Er moest wel rood en wit in, als herinnering aan het oude hertogdom Limburg. *“De provincie draagt de naam Limburg, al zou het dan ten onrechte zijn. Maar wie wil die naam afleggen? Is niet iedere Limburger trots op zijn naam? Waarom dan niet de vlag: wit en rood? Dan moet die vlag nog iets specifieks Limburgs symboliseren. De provincie Overijssel heeft door een golvende lijn de IJssel in haar wapen vastgelegd. Zou naar dat voorbeeld de Maas, die de provincie Limburg in haar volle lengte doorstroomt, niet kunnen aangeduid worden op dezelfde manier?”*

32

Jan Jongen kende de Maastrichtse architect Louis Maris. Deze had voor zichzelf een provincievlag ontworpen. Jan Jongen: *“Ze is gebaseerd op de kleuren van het oude hertogdom, een wit veld met de Limburgse leeuw in rood en een blauwe streep, die de Maas moet vertegenwoordigen. De Limburgse leeuw is hier verantwoord, want alle leeuwen in de wapens die zijn voortgekomen uit de leeuw van Nederlotharingen, dat heel Nederland en België omvatte, dus ook deze streken. Men kan alleen bezwaar maken tegen het symbool in de vlag, de Maas en de leeuw.”* Maris' vlag was volgens Jongen historisch verantwoord, goed te houden, herkenbaar en artistiek.

De KVP'er stelde voor een commissie in het leven te roepen van Limburgse politici, heraldici, historici en kunstenaars. Die zou nog eens goed moeten kijken naar een provincievlag die door iedereen zou worden omarmd. Het voorstel de banenvlag van de Hoge Raad van Adel aan te nemen, werd daarop door de Staten aangehouden.

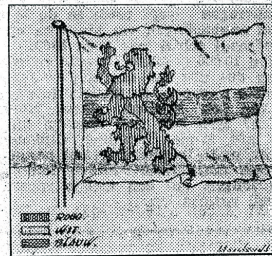
6 Limburg krijgt zijn vlag - Tweede poging

De berichtgeving in de kranten dat er nog geen provincievlag was omdat het voorstel niets typisch Limburgs had, bracht een stroom aan spontaan ingestuurde ontwerpen op gang. Die kwamen op het Gouvernement niet alleen uit Limburg binnen. De post kwam uit het hele land. Sommigen stuurden hun ontwerpen ook naar de kranten, die ze plaatsten. De Limburgse vlag werd een hot item. De *Gazet van Limburg* plaatste op 23 juli 1948 het ontwerp van architect Maris.

Voor de Commissie van Advies inzake de Samenstelling van een Provinciale Vlag, de Vlagcommissie, waren inmiddels acht personen gevonden. Als voorzitter van de Vlagcommissie fungeerde gedeputeerde Th. Peters uit Venray. De zeven leden waren: bisschoppelijk adviseur voor het onderwijs en ondervoorzitter van het *Limburgs Geschied- en Oudheidkundig Genootschap* (LGOG) monseigneur P. van Gils; mevrouw Jaspar-Waszink uit Maastricht-Limmel, echtgenote van de vorige griffier van de provincie en begenadigd schilder; Statenlid en advocaat-procureur mr. K. Janssen de Limpens uit Wijlre, het Statenlid en leraar Jan Jongen uit Schaesberg, kunstschilder-graveur Hub Levigne uit Maastricht, rijksarchivaris in Limburg dr. Gerard Panhuysen uit Maastricht, gemeentearchivaris Mart Smeets uit Roermond en leraar Th. van de Voort uit Valkenburg-Houthem. Secretaris van de commissie was het hoofd M. Schrammen van het Bureau van de provinciale griffie.

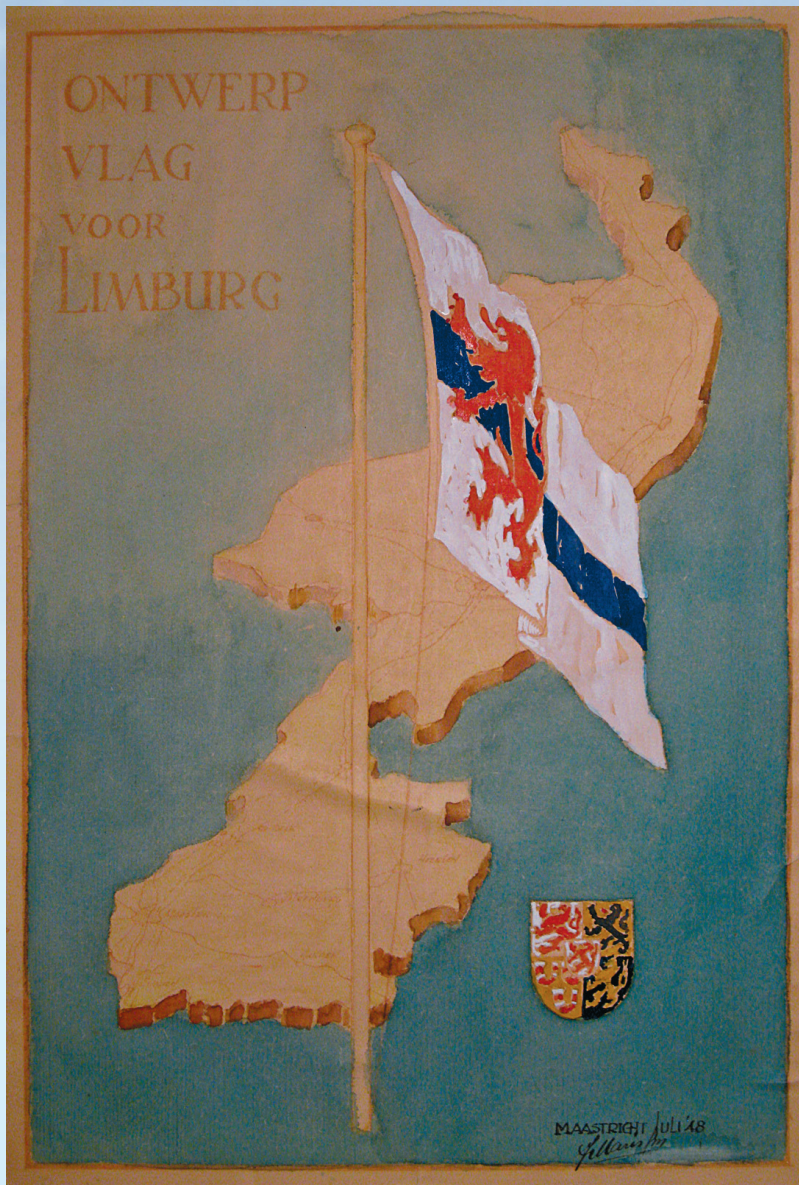
De Vlagcommissie kwam op woensdagmiddag 5 november 1948 in het Maastrichtse Gouvernement voor het eerst bijeen. De spontaan naar de provincie ingestuurde ontwerpen lagen daar toen op tafel. En het Statenlid Jan Jongen had het ontwerp van de architect Louis Maris meegebracht.

VOORAL NAGOUW, TRAJN BUNDE NO. 1100 NO. 1100
gestelde vijfbanenvlag, waarvan het ontwerp
door provinciale staten werd afgewezen.

Nu men zich opnieuw beraden gaat op het vlagprobleem, heeft het wellicht zin de aandacht te vragen voor het ontwerp van

De *Gazet van Limburg* plaatste op 23 juli 1948 als eerste de vlag voor Limburg van Louis Maris.

Louis Maris

Bedenker van de Limburgse provincievlag Louis Maris, hier op een foto uit 1963, werd op 14 februari 1904 geboren in Sint Pieter, nu een wijk van Maastricht. Zijn studies aan de HBS in Maastricht en de MTS in Heerlen brachten hem in 1927 naar de architectenopleiding Saint-Luc in Luik, die hij met succes afrondde. Hij trouwde in 1939 met lerares Frans Josephine Sarolea. Het echtpaar kreeg drie dochters.

Louis Maris vestigde zich voor het uitbreken van de Tweede Wereld-

oorlog als vrije architect in Maastricht en was lid van de Bond van Nederlandse Architecten. Hij interesseerde zich voor vlaggen en heraldiek. Tijdens de bezettingsjaren bedacht hij uit pure belangstelling een vlag voor Limburg. Na de oorlog tekende de architect onder meer particuliere woningen en werkte hij projecten uit voor sociale woningbouw, vooral in de Maastrichtse wijk Caberg.

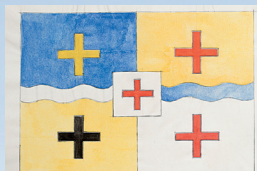
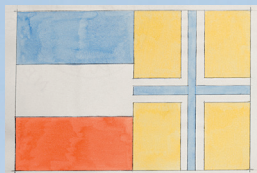
Toen de opdrachten als vrije architect terugliepen, ging Louis Maris werken bij Rijkswaterstaat. Eerst in Utrecht, daarna in Maastricht op een afdeling die de rijkswegen in kaart bracht. Als betontechnicus maakte hij veel berekeningen voor bruggen en viaducten.

Louis Maris overleed op 28 maart 1986 in Maastricht. Hij was toen 82 jaar. De architect is dan al vergeten als de ontwerper van de Limburgse vlag. Maris vond het jammer dat zijn idee niet helemaal was overgenomen. De gele baan in de provincievlag was in zijn ontwerp wit.

Ontwerp vlag voor Limburg

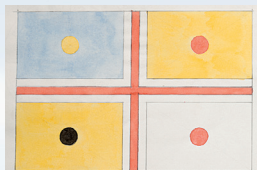
Afbeelding links: Louis Maris maakte in de zomer van 1948 een mooie versie van zijn al tijdens de oorlog ontworpen vlag voor Limburg. In zijn vlag zijn de kleuren rood, wit en blauw uit de Nederlandse vlag verwerkt. Het zijn ook de kleuren van de Friese vlag, die Maris de inspiratie gaf om voor Limburg een provincievlag te bedenken. De blauwe baan symboliseerde in Maris' ontwerp de Maas en de leeuw stond voor Limburg. Later zou Maris zeggen dat hij er geen enkel ogenblik aan had gedacht zijn ontwerp als de Limburgse vlag te propageren. Hij had enkel de bedoeling een vlag te ontwerpen die de aard van de bevolking zou weergeven: "Een vlag die romantisch is en te gebruiken in combinatie met de nationale vlag."

Van de ontwerpen die op tafel lagen sprak er geen álle leden aan. Het idee om de Maas in de vlag te symboliseren, zoals Louis Maris dat in zijn ontwerp deed, werd wel een goed plan bevonden. Monseigneur Van Gils maakte zich echter heel sterk voor de opname van een kruis in de vlag, *“als symbool van het Christendom”*. De conclusie van de eerste commissiebijeenkomst is dan: *“Het idee van Mrg. van Gils, n.l. het kruis als symbool van het Christendom, de blauwe baan als voorstelling van de door de provincie Limburg stromende rivier, de Maas, zal uitgewerkt worden; aan de vijf kleuren zal niet vastgehouden worden.”* Mevrouw Jaspar-Waszink, rijksarchivaris Panhuysen en kunstenaar Hub Levigne moesten het idee uitwerken.

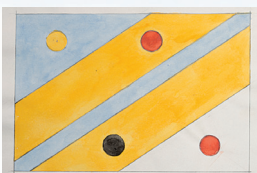

36

Toen de Vlagcommissie woensdag 9 februari 1949 voor de tweede keer bijeenkwam, schoof ook architect Louis Maris aan. Hij mocht, voordat de commissie aan haar eigenlijke vergadering begon, zijn ontwerp toelichten. Dit had inmiddels in diverse Limburgse kranten en weekbladen gestaan, waar het ook goede recensies had gekregen.

In de notulen van die bijeenkomst van de Vlagcommissie valt te lezen hoe Maris tot zijn ontwerp kwam. Het zou de enige keer zijn dat uit de mond van de ontwerper werd opgetekend wat hem met de vlag voor ogen stond. Maris, zegt het verslag, *“heeft deze vlag reeds tijdens de bezetting ontworpen. Hij heeft getracht een vlag te ontwerpen, die aanstonds bij het volk in de smaak zou vallen. Als voorbeeld heeft hij de Friese vlag genomen. Deze vlag ziet men overal, b.v. zeer veel als fietsvlaggetje. Spreker heeft alle mogelijke*

Nadat de kranten in de zomer van 1948 meldden dat Limburg geen banenvlag wilde en op zoek ging naar een betere, stroomden uit alle delen van het land voorstellen bij de provincie binnen. Hier een greep uit de inzendingen.

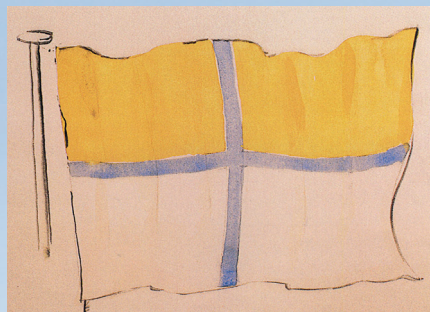
De Maas, de verkeersader die van zuid naar noord door de provincie stroomt, werd vanaf het begin van de zoektocht naar een vlag gezien als een Limburgs symbool.

combinaties geprobeerd, ook met de kleuren uit het provinciale wapen, doch heeft geen bevredigend resultaat verkregen. Hij heeft vervolgens de geschiedenis der provincie bestudeerd en een vlag ontworpen, waarin de rode leeuw van het oude hertogdom Limburg op een zilveren veld voorkomt. Dit ontwerp voldeed hem niet. Spreker is later tot de conclusie gekomen, dat er in de vlag de Maas opgenomen moest worden, zoals b.v. in het wapen der provincie Overijssel. Dit is dan ook geschied en de blauwe baan, de Maas voorstellende, is in het ontwerp opgenomen. Men zou kunnen tegenwerpen, dat het vervaardigen van een dergelijke vlag kostbaar zal worden. Dit is niet het geval, aangezien het vervaardigen van vlaggen thans machinaal gebeurt. Dit zal dus geen moeilijkheden opleveren. Spreker heeft, zoals hij zoeven heeft meegedeeld, geen enkel ogenblik er aan gedacht zijn ontwerp te propageren als provinciale vlag, doch heeft enkel de bedoeling gehad een vlag te ontwerpen, die de aard der bevolking zou weergeven, een vlag, die romantisch is en te gebruiken is in combinatie met de nationale vlag. Het ontwerpen van een vlag en daarbij de geschiedenis der provincie op de juiste wijze weergeven, is een zeer moeilijke opgave. Naar zijn mening beantwoordt dit ontwerp zowel historisch als geographisch aan het door hem gestelde doel. De leeuw is om praktische redenen bij de stok geplaatst. De kleuren tenslotte vormen de nationale kleuren, rood-wit-blauw.”

37

Monseigneur Van Gils vond de vlag in orde, maar wilde er een “verbetering” in aanbrengen. Hij vond dat de leeuw door een kruis vervangen diende te worden, als puur Limburgs element. De heiligen Servatius en Willibrordus hadden volgens de geestelijke in deze streken het christendom gepredikt. “*Dus [is het kruis] een symbool voor heel Limburg*”, aldus Van Gils. En de strakke baan, die de Maas moest voorstellen, was volgens hem veel mooier als die golfde. Maris legde uit dat hij weliswaar aan een kruis op de vlag had gedacht, maar daar

vanaf had gezien, want er zou wel eens een conflict kunnen ontstaan met het Nederlandse Rode Kruis. Als er een kruis op de Limburgse vlag kwam, moest dat namelijk rood zijn, net als de Limburgse leeuw. Maar het Rode Kruis was en is internationaal beschermd.

De Vlagcommissie besprak 9 februari 1949 haar eerste ontwerp. Een deel van de leden miste daarin echter een Limburgse leeuw.

Een kleine meerderheid in de Vlagcommissie schaarde zich achter monseigneur Van Gils. Een kruis zou het worden. Voordat Maris bij de Vlagcommissie wegging, beloofde gedeputeerde Peters *“dat, welke vlag ook ontwerpen zal worden, men in ernstige mate rekening zal houden met [uw] idee”*. Peters zei ook dat Maris de enige was die zijn idee bij de Vlagcommissie mocht toelichten. Die eer was de andere ontwerpers niet gegund.

38

Het klein comité uit de Vlagcommissie had zijn huiswerk gemaakt en legde dat voor ter bespreking. Het was een vlag met twee horizontale banen. Boven geel, beneden wit en met over alles heen een blauw een smal, blauw kruis over de volle hoogte en breedte van de vlag. Sommigen in de Vlagcommissie vonden het ontwerp wel goed, maar de anderen weer niet. De laatsten misten de Limburgse leeuw. In de Vlagcommissie werd daarop aangestuurd op een compromis. Wellicht was er een vlag te bedenken met een kruis en een leeuw? Mevrouw Jaspar-Waszink en Hub Levigne kregen opdracht dat idee uit te werken. Hun eerste ontwerp werd aan de kant gelegd.

De vlag van Maris kreeg ondertussen steeds meer aandacht in de regionale dag- en weekbladen. Het in Heerlen verschijnende weekblad *Groot Limburg* pakte er in zijn editie van zaterdag 19 februari 1949 op de voorpagina groot mee uit. *“Het ontwerp-Maris heeft, – laten we het ronduit zeggen – ons hart reeds veroverd”*, schreef het weekblad. *“Het enige bezwaar dat men zou kunnen opperen is, dat de Limburgse vlag de kleuren rood-wit-blauw heeft, wat ook onze nationale kleuren zijn. Velen die in onze provincie komen en deze vlag in rood-wit-blauwe kleuren zien waaien naast de gewone Nederlandse drie-banenvlag rood-wit-blauw, zullen niet terstond op de idee komen, dat we hier met een eigen*

Limburgse vlag te doen hebben, maar denken, dat dit een feestelijke variatie op het rood-wit-blauw is. (...) Een aanzienlijk deel van het beoogde doel, Limburg een eigen vlag te geven naast de nationale, zal er niet mee bereikt worden.”

Groot Limburg had zijn kritiek aan Louis Maris voorgelegd. Die zei er geen moeite mee te hebben als de blauwe baan groen werd. Water kon immers zowel door blauw als groen worden weergegeven. Het weekblad: *“Wil men de Maas met een groene streep voorstellen, dan vervallen deze bezwaren, en zal Limburg niet alleen een eigen vlag hebben, maar ook eigen kleuren. Verwarring met de nationale vlag is dan voor altijd uitgesloten, en ..... de vlag zal dan ook nog iets hebben van het bronsgroen eikenhout.”*

Het Nederlandse Rode Kruis was getipt dat Limburg misschien wel een rood kruis op zijn vlag wilde zetten. Het was daar niet blij mee. In een brief aan Rijksarchivaris Panhuysen, waarvan een kopie ook bij de Hoge Raad van Adel in Den Haag werd bezorgd, liet het hoofdbestuur van Het Rode Kruis op 23 maart 1949 weten dat er een artikel 28 van de Conventie van Genève bestond. Dat verplicht de Nederlandse regering te verhinderen dat de emblemen van het Rode Kruis door anderen worden gebruikt. *“Aangezien thans, niet alleen hier te lande, zeer streng de hand wordt gehouden aan dit artikel 28 zouden wij U in overweging willen geven, en daarbij op hoge prijs stellen geen rood kruis in de toekomstige vlag voor de provincie Limburg te willen opnemen”*, aldus het hoofdbestuur van het Nederlandse Rode Kruis.

Of de brief van het Rode Kruis al was aangekomen, toen de Vlagcommissie op 25 maart 1949 voor de derde keer bijeenkwam, is onbekend. Er werd toen in elk geval met geen woord over gerept. De commissie praatte wel over de vier vlagvoorstellen met leeuw en kruis – maar géén rood kruis – die mevrouw Jaspas-Waszink en Hub Levigne hadden vervaardigd. De commissie moest daaruit een keuze maken. De ontwerpen zijn niet bewaard gebleven, wel de omschrijvingen:

Ontwerp 1

Een langwerpige vlag van gouden (gele) kleur, waarin een blauwe, verlaagde en versmalde dwarsbalk; over de dwarsbalk heengaande een rood, Latijns kruis, waarvan één zijde de broek- (stok) zijde, de bovenarm de bovenzijde en de benedenarm de benedenzijde van de vlag raakt.

Ontwerp 2

Een langwerpige vlag van gouden (gele) kleur, in vier vakken verdeeld door een blauw Philippuskruis (d.w.z. een latijns kruis met de lange balk in horizontale stand), de vier zijden der vlag rakend, met de bovenarm aan de broekzijde; in het bovenste gouden (gele) vak aan de broek- (stok) zijde een rode leeuw met dubbele staart naar de broekzijde gewend.

Ontwerp 3

Een langwerpige vlag van witte kleur, in vier vakken verdeeld door een blauw philippuskruis (d.w.z. een latijns kruis met de lange balk in horizontale stand), de vier zijden der vlag rakend, met de bovenarm aan de broek- (stok) zijde; in het bovenste witte vak aan de broek- (stok) zijde een rode leeuw met dubbele staart naar de broekzijde gewend.

Ontwerp 4

Een langwerpige vlag van witte kleur, waarin een blauwe verlaagde en versmalde dwarsbalk; over de dwarsbalk heengaande een blauw latijns kruis, waarvan een zijde de broek- (stok) zijde van de vlag raakt; achter het kruis een naar de broek- (stok) zijde gewende rode leeuw met dubbele staart.

40

Rijksarchivaris Panhuysen, die sinds hij deel uitmaakte van de Vlagcommissie voorstander was van een kruis in de vlag, had in het als autoriteit geldende boek *'Heraldiek'* uit 1894 van Jan Junius de betekenis van het kruis opgezocht. Het bleek een van de belangrijkste stukken die in de heraldiek, de wapenkunde voorkomt, en *“dat het veelvuldig gebruik van het kruis ongetwijfeld zijn oorsprong heeft in de vele oorlogen, die voor de godsdienst van het kruis zijn gevoerd; dat tijdens de kruistochten de heraldiek zich ontwikkelde en het teken, waarvoor en waaronder men streed, door velen als wapenfiguur werd aangenomen, deels alleen, deels in verbinding met reeds aangenomen stukken”*.

Twee van de vier vlagontwerpen die door mevrouw Jaspar-Waszink en Hub Levigne waren gemaakt, gaven geel en wit een prominente plaats. In de voorstellen die eerder werden besproken, kregen rood, wit en blauw de volle aandacht. Geel als goud voor in het provinciewapen, maar had in alle vlagontwerpen die tot dan toe de revue waren gepasseerd geen belangrijke rol gespeeld. Het was de kleur die veel Limburgers in de jaren direct na de oorlog associeerden met het katholieke geloof. Tijdens processies werden in de hele provincie straten versierd met geel en wit, de kleuren van het Vaticaan.

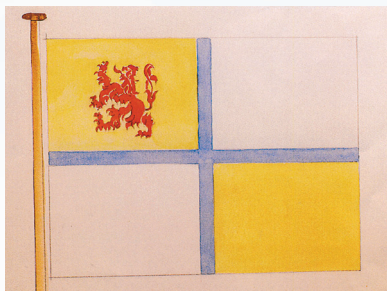
De introductie van het geel bracht de Vlagcommissie tot de kern van de zaak. Wat zijn eigenlijk de kleuren van Limburg? In elk geval rood en wit, de wapenkleuren van het oude hertogdom Limbourg aan de Vesdre. Rijksarchivaris Panhuysen was het hier echter niet mee eens. *“Voor de rood-witte kleuren is geen heraldische motivering te vinden. Deze combinatie berust op louter fantasie”*, meende hij.

Rood en wit in combinatie met blauw waren en zijn de kleuren van Nederland. De Vlagcommissie moest met een motivering komen voor waarom geel een belangrijke plek in de vlag kreeg. Gedeputeerde Peters kon voor die kleur wel een symbolische betekenis bedenken: het is de kleur van de korenvelden, die ook in het Limburgs volkslied worden bezongen.

Ontwerp 2, met het kruis, de leeuw en de kleur geel, had binnen de Vlagcommissie een lichte voorkeur. Hetzelfde model, maar zonder het geel, eindigde in de stemming over de vier ontwerpen op de tweede plek. Ontwerp 1 kreeg een derde plek, en ontwerp 4 werd als ongeschikt van tafel geveegd. Het eindverslag van de Vlagcommissie ging op 10 mei 1949 naar Gedeputeerde Staten. Daarin werd duidelijk gemaakt waarom er een kruis op de vlag stond én waarom geel zo prominent aanwezig was en wit niet. *“De gele kleur [maakt] een fleuriger indruk en [symboliseert] tevens de vruchtbare korenvelden.”* Het werk van de Vlagcommissie zat er daarmee op.

De drie ontwerpen van de Vlagcommissie gingen voor advies op 11 juni 1949 op de post naar de Hoge Raad van Adel. Deze liet op 18 augustus echter weten principiële bezwaren te hebben tegen alle drie ontwerpen. *“Om nu [...] het provinciewapen de rug toe te keren en voor het heden en de toekomst een binding te*

symboliseren door in de eerste plaats in de provinciale vlag het kruis op te nemen als symbool van het Christendom, het geestelijk bindend element, acht de Raad onjuist, omdat dit element niet specifiek Limburgs is, immers gezins gebonden aan de grenzen van dit gewest”, schreef de Hoge Raad van Adel aan Gedeputeerde Staten. *“Op grond van een en ander meent de Raad*

Het uiteindelijke ontwerp van de Limburgse Vlagcommissie stuitte op grote kritiek.

geen voorkeur te behoeven uit te spreken voor een der drie ontwerpen, waartegen hij principieel bezwaar heeft.” Het adelcollege hield vast aan zijn vlag met vijf banen, dat het ruim een jaar eerder voor Limburg had bedacht. De drie voorstellen uit Limburg waarin het kruis was verwerkt, stuurde de Hoge Raad van Adel mee terug naar Maastricht.

Die afwijzing kwam in het Gouvernement in Maastricht hard aan, want de pogingen om tot een vlag te komen, lagen vervolgens bijna een jaar stil. Hierin speelde mee dat de bestuurders niet goed wisten of het advies van de Hoge Raad van Adel, die als dé vlaggenautoriteit gold, bindend was. In juli 1950, toen de secretaris van de Hoge Raad van Adel informeerde naar de stand van zaken, werd in Maastricht de draad weer opgepakt. De Vlagcommissie werd weer bijeen geroepen. Haar werk bleek er dus niet op te zitten. Maar de Hoge Raad van Adel werd daarvan niet op de hoogte gesteld. Die heeft nooit antwoord gekregen op haar vraag.

42

De Vlagcommissie kwam op woensdagmiddag 20 september 1950 weer bijeen. Deze keer zonder mevrouw Jaspar-Waszink, die die zomer was overleden. De Vlagcommissie was er snel uit: *“De commissie [zal] zich niet aan het advies van de Hoge Raad van Adel houden.”* Ze had gezien dat Groningen ook tegen het advies van het adelcollege was ingegaan toen die op 17 februari 1950 haar provincievlag vaststelde, mét een kruis erin. De Vlagcommissie rangschikte het advies van de Hoge Raad van Adel als een vrijblijvend, niet-bindend advies.

Limburg moest volgens de Vlagcommissie een vlag krijgen met een kruis en een leeuw. Tot die conclusie was zij al anderhalf jaar eerder al gekomen. De Provinciale Planologische Dienst had twee tekeningen gemaakt van de vlaggen die anderhalf jaar eerder waren uitgekozen als mogelijke toekomstige Limburgse vlaggen. Het eindverslag van de Vlagcommissie – haar tweede – was op 24 november 1950 klaar en ging naar Gedeputeerde Staten. Het werk voor de Vlagcommissie zat er nu echt op. De commissie omschreef haar vlaggenvoorstel: *“Gevierendeeld door een versmald kruis I in goud (geel) een rode leeuw met dubbele staart II en III effen zilver (wit) IV effen goud (geel).”*

In haar eindrapport motiveerde de Vlagcommissie hoe ze tot dit voorstel was gekomen: *“De Commissie spreekt ook thans nog als haar oordeel uit, dat de vijf-banen vlag heraldisch wel, doch aesthetisch niet verantwoord is. Bovendien ziet zij er niets specifiek Limburgs in.”*

Aangezien de Commissie van mening is, dat een provinciale vlag tot de bevolking moet spreken en dat het evenzeer gewenst is in de vlag herinneringen te doen leven van hetgeen de bevolking dezer provincie bindt, is zij er van uitgegaan, dat het kruis in de vlag op de een of andere wijze dient opgenomen te worden.

De Commissie is van oordeel, dat het kruis voor Limburg een geestelijke bindend element vormt en als symbool van het vanaf de eerste eeuwen onzer jaartelling in Limburg gepredikte Christendom een van de meest belangrijke stukken is, welke in de heraldiek voorkomt, dit in tegenstelling tot de mening van de Hoge Raad van Adel, die immers dit element niet specifiek Limburgs acht, aangezien het geenszins gebonden is aan de grenzen van dit gewest.

Anderzijds meent de Commissie, dat de kleuren van het wapen eveneens in de vlag dienen opgenomen te worden als reminiscentie aan de bewogen geschiedenis van Limburg.

Het wapen der provincie bestaat uit vijf kleuren, n.l. rood, zwart en goud (de kleuren der figuren) en zilver, goud en blauw (de kleuren der schilden). Een combinatie van de kleuren der figuren is volgens de mening der Commissie onbruikbaar, wel die van de kleuren der schilden.

De Commissie is voorts van oordeel, dat de leeuw – centrale figuur in het wapen – een symbool van Limburg is en derhalve ook in de vlag moet opgenomen worden.”

43

Het vlaggenvoorstel werd, nadat het door Gedeputeerde Staten was goedgekeurd, direct, op 2 december 1950, doorgeleid naar Provinciale Staten. Het kon nog op de agenda van de Staten-vergadering van eind januari 1951 worden gezet. De Limburgse nieuwsbladen pikten de Limburgse vlaggenkwesitie weer gretig op. Ook enkele landelijk verschijnende kranten drukten de ‘toekomstige vlag’ af.

De Limburgse dag- en weekbladen waren vrijwel unaniem in hun oordeel over de vlag. Ze werd neergesabeld. Vooral het kruis moest het ontgelden. “*Krijgt Limburg geen leeuwenvlag*”, kopte het in Venlo verschijnende *Dagblad voor Noord-Limburg* op 18 december 1950. De krant zette de voorgestelde vlag weg als een “*geelwit vendel voor Kruisvereniging*”. De Vlagcommissie was volgens de krant “*veel te ver gegaan door twee tekens in de vlag op te nemen waarvan het kruis geen enkele heraldieke of historische rechtvaardiging heeft. De argumentatie dat het kruis het symbool van het Christendom is achten wij onvoldoende, ja zelfs een beetje ongepast. Zijn onze tien andere provincies niet-Christelijk? Of wil men dat in Nederland elf provinciale kruisvlaggen worden ingevoerd?*”

De hoofdkleuren van deze vlag zijn geel en wit. Ook dit vindt maar een zwakke rechtvaardiging in het Limburgse wapen. Ons wapen is van een barokke veelkleurigheid, terwijl deze vlag in hoofdzaak geel-wit zal zijn en absoluut niet aan het wapen herinnert. De hoofdindruk is een pauselijke vlag en een kruisvlag, geschikt voor onze kruisverenigingen maar niet als provinciale vlag.”

De nieuwsbladen haalden, als goed voorbeeld, de vlag van Louis Maris weer uit de la. Die werd soms naast de vlag van de Vlagcommissie geplaatst. Zo konden de krantenlezers zelf oordelen welke vlag beter en mooier was voor Limburg.

Voor zo'n vijftien oud-leden van de *Roomsch-Katholieke Bond Jong Limburg* was het bekend worden van de voorgestelde vlag aanleiding om zich tot het provinciebestuur te richten in een poging om rood, wit en groen tot provinciekleuren verheven te krijgen. De Bond was in 1909 opgericht door jonkheer mr. Charles Ruijs de Beerenbrouck en bestond tot 1934. De bond telde in zijn hoogtijdagen zestien afdelingen en had, volgens de oud-leden, veel werk verricht op het gebied van het Limburgse culturele leven en op sociaal gebied. De Bond gebruikte rood, wit en groen, onder meer in zijn vaandels. *“De kleuren van Jong Limburg, groen – rood en wit waren in die jaren zo gewild en ingeburgerd dat zij reeds op weg waren de kleuren van Limburg te worden”*, aldus de oud-Jong Limburgers in een brief van 17 december 1950 aan het provinciebestuur.

Ook de Culturele Raad Limburg probeerde de provincie op andere gedachten te brengen. De stichting, die zich inzette voor de culturele belangen van Limburg, vond het kruis niet specifiek Limburgs. In een brief van 28 december aan Gedeputeerde Staten schreef de Culturele Raad Limburg: *“De Raad wil gaarne het zijne bijdragen om te komen tot een ontwerp, dat aan de bevolking van ons gewest zo groot mogelijke bevrediging en adviseert daarom Uw hoog College een leeuwenvlag te schenken, waarin de Rode Limburgse Leeuw het enige teken is, met toevoeging van een groene baan als aardrijkskundig symbool van de rivier de Maas.”*

De arbeidsorganisatie Crede Pugno was een van de vele Limburgse verenigingen die rood, wit en groen in hun vaandels gebruikten.

De Culturele Raad Limburg maakte zich sterk voor de invoering van een leeuwenvlag in de kleuren wit, groen en rood.

De vlag die de *Culturele Raad Limburg* propageerde, was het ontwerp van Louis Maris, maar met een groene in plaats van een blauwe baan voor de Maas. De combinatie rood, wit en blauw moest volgens de cultuurstichting worden vermeden, omdat het de kleuren van de Nederlandse vlag waren. De oude Limburgse kleuren rood en wit hoorden er wel in. Groen, dat als kleur in zijn geheel niet voorkwam in het provinciewapen, zou volgens de Culturele Raad een mooie kleurencombinatie opleveren met wit en rood. De Maas zou in de vlag een groene kleur moeten hebben. *“Wij zijn de provincie van het ‘bronsgroen eikenhout’. Het groen van bossen en velden in het Limburgse landschap rechtvaardigt deze kleur al evenzeer. Het toeval wil dat de kleuren rood-wit-groen reeds min of meer ingeburgerd zijn in meerdere organisaties in onze provincie. Rood-wit-groen zijn de kleuren van Credo Pugno, onze strijdbare arbeidersorganisatie. Rood-wit-groen waren de geliefde kleuren van de vereniging ‘Jong Limburg’ die jarenlang in onze provincie leiding gaf aan cultureel en ander publiek leven. Rood-wit-groen waren de kleuren van de vermaarde Maastrichtse Sociëteit Momus. Het rood-wit-groen zal onze bevolking terstond aanspreken door zijn levendige combinatie en frisheid, die nauwelijks voor het rood-wit-blauw zal hoeven onder te doen. Laat de Limburgse kleuren rood-wit-groen zijn!”* Het uitvoerige rapport dat de Culturele Raad Limburg over de vlag had opgesteld, verscheen ook in enkele Limburgse nieuwsbladen.

In het Gouvernement werd de vernietigende kritiek op de voorgestelde vlag ter harte genomen. De leden van de Vlagcommissie werd gevraagd wat te doen. Die stelden voor nog eens goed naar de kritieken te luisteren. Het vlaggenvoorstel met kruis en leeuw van de Vlagcommissie werd daarop in de Provinciale Statenvergadering van 29 januari 1951 niet meer behandeld.

Kunstenaars en Limburgse vlaggen

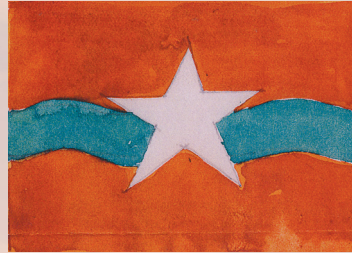
Limburgse kunstenaars hebben in de vijf jaren dat de provincie op zoek was naar een geschikte vlag met enkele ontwerpen gestoeid. De vlagvoorstellen van Charles Eyck en Harry Koene hebben echter geen wezenlijke rol gespeeld bij de totstandkoming van de vlag.

Beeldend kunstenaar Charles Eyck vroeg zich eind 1950 af waarom Limburg “afgezaagde leeuwjes” op zijn vlag wilde hebben. “En daar het zondag is en niks te doen, dacht ik, ik ga eens een Limburgse vlag teekenen, die ik graag op de heuvels van Ravensbos zou zien waaien.” Volgens Eyck verdiende Limburg een rode vlag met een groene, al dan niet golvende middenbaan. Op het midden zette hij een grote witte ster met vijf punten.

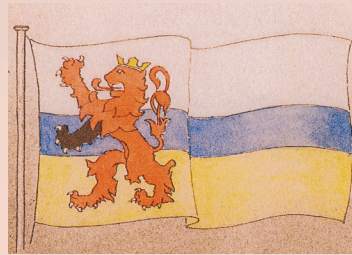
De kunstenaar uit Schimmert gaf geen motivering voor zijn ontwerp.

De Maastrichtse kerkarchitect Harry Koene vond dat er in de provincievlag iets met de kolenrijkdom van Limburg moest worden gedaan. Limburg stond in die tijd synoniem aan kolen en de mijnen. Volgens hem moest de leeuw op de vlag een zwarte voorpoot hebben. “Dat naar de aarde is gekeerd, als symbool van de kolenrijkdom en van het mijngebied, welk laatste als voornaam onderdeel niet verwaarloosd mag worden.” De kleuren wit en geel zouden wat Koene betreft “eventueel gezien worden in verband

met de overheersende Religie. Toch is het hiermee niet uitgesproken gelijkend op de Pauselijke Vlag en degene die dit niet wil hoeft het er ook niet in te zien.”

Limburgse vlag volgens beeldend kunstenaar Charles Eyck.

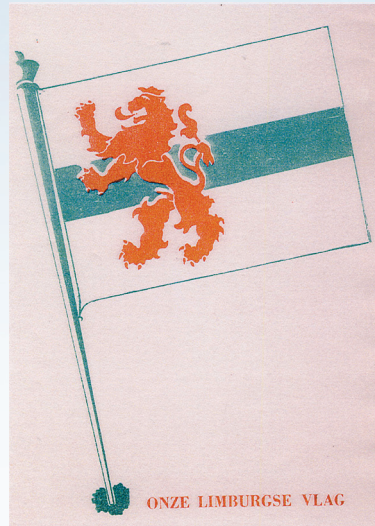

Kerkarchitect Harrie Koene vond dat de leeuw een zwarte poot moest hebben, die naar de mijnbouw verwees.

7 | Limburg krijgt zijn vlag - Derde poging

De zoektocht naar een provincievlag kwam door het afwijzen van de kruisvlag stil te liggen. Althans bij de provinciale bestuurders, die een keuze moesten maken. Ze toonden ook geen haast het vraagstuk op te lossen. De Vlagcommissie kwam ook niet meer bijeen. Het zoeken naar een vlag werd zo van de Statenzaal verlegd naar de straat. De vlag die het volgens de Culturele Raad Limburg moest worden, kon hierdoor een eigen leven gaan leiden. Dat het ontwerp oorspronkelijk door Louis Maris was bedacht, werd vergeten. De vlag ontwikkelde zich razendsnel tot onofficiële provincievlag. Soms wapperde ze samen met de Nederlandse vlag, en als de katholieke kerk een rol speelde, ook naast de pauselijke kleuren. Ze werden aanvankelijk thuis op de naaimachine gemaakt.

De Maastrichtse vlaggenhandel Ritzen-Bour zag er wel brood in de vlag die door de Culturele Raad Limburg werd gepropageerd aan man te brengen. In het voorjaar van 1953 liet het bedrijf de rood-wit-groene leeuwenvlag in diverse afmetingen in productie nemen. Het was een commercieel succes, want de vlaggen werden in de hele provincie afgenomen. De onofficiële Limburgse vlag kreeg ook een goede pers. “*De Limburgse Leeuwenvlag misschien niet wetenschappelijk, maar wel populair*”, stond met grote letters op de voorpagina van het *Dagblad voor Noord-Limburg* van 28 maart 1953. “*Waar deze vlag gelanceerd werd – en zij wapperde reeds op vele plaatsen – was de instemming algemeen, de geest-*

De Maastrichtse vlaggenhandel Ritzen-Bour verspreidde in het voorjaar van 1953 folders van de Limburgse vlag. “Alsof het reclame geldt voor de groene tandpasta ‘chlorophyl!’”, meende rijksarchivaris in Limburg Gerard Panhuysen.

drift groot , en is het zelfs voorgekomen, dat in de discussie de voorstander van een ander ontwerp tenslotte verklaarde, dat de Limburgse leeuwenvlag toch eigenlijk veel mooier was.”

De vlag van de Culturele Raad Limburg werd niet door iedereen mooi gevonden. Rijksarchivaris in Limburg Gerard Panhuysen, die lid was geweest van de Vlagcommissie waar hij altijd tegenstander was geweest van de leeuw in de vlag, behoorde tot die groep. In het geschiedkundig tijdschrift *De Maasgouw* probeerde hij Limburg te behoeden voor het maken van een grote fout. “*Al wordt voor deze ‘groene’ leeuwenvlag propagnada gemaakt op een wijze, alsof het reclame geldt voor de groene tandpasta ‘chlorophyl’, zij is zowel op historische als heraldische gronden volkomen onaanvaardbaar. Maar tot dergelijke dingen komt men, wanneer men de primaire heraldische eis verwaarloost: dat men in een eigen vlag slechts de kleuren voert uit zijn eigen wapen en die volledig. Op zee hijst men de groene vlag boven de plaats, waar een wrak gezonken is*”, schreef hij in het late voorjaar van 1953.

48

De vlag die Limburg volgens de rijksarchivaris diende te krijgen, was een vlag met banen in de kleuren van het provinciewapen, waarin geen spatje groen voorkomt. De Limburgse kranten die over Panhuysens zorgen schreven, deden er schamper over. Het *Dagblad voor Noord-Limburg*, op 4 juli 1953: “*Wij betreuren deze laatste opmerking [van de groene vlag bij een wrak] in een wetenschappelijk tijdschrift, bij een aangelegenheid als de Limburgse vlag, welke eindelijk tot een oplossing moet worden gebracht op een redelijke wijze en met instemming van zo mogelijk allen die hierover hebben te beslissen.*”

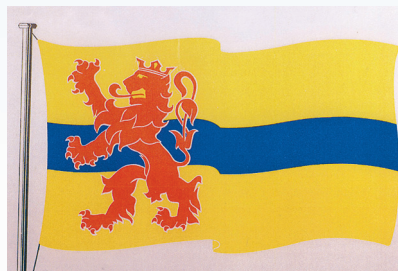
Toeval of niet, toen Ritzen-Bour met de Limburgse vlag als massaproduct kwam, pakte het provinciebestuur de draad weer op. Directe aanleiding was een brief van de Werkgemeenschap Limburg aan Gedeputeerde Staten. Die deed in het voorjaar van 1953 aanbeveling de vlag van de Culturele Raad Limburg tot officiële provincievlag te verheffen. Limburg was in de jaren daarvoor links en rechts ingehaald door andere provincies, die eigen vlaggen invoerden. Ook door provincies waar het regionaal besef lang niet zo groot was als in Limburg. Limburg was hard op weg om de laatste in de rij van toen nog elf provincies te worden.

De Vlagcommissie werd in het voorjaar van 1953 niet meer bijeengeroepen en ook de Hoge Raad van Adel werd niet meer ingeschakeld. Gouverneur Frans Houben en de gedeputeerden hielden alle ontwerpen die in de zes jaar daarvoor de revue waren gepasseerd zelf nog eens goed tegen het licht. *“Na de verschillende bestaande ontwerpen nogmaals in studie te hebben genomen, hebben wij gemeend een voorstel te moeten doen, enigszins aansluitend aan de vlag, die onder de bevolking meer en meer als Limburgse vlag burgerrecht schijnt te verkrijgen”*, schreven ze op 1 juni 1953 aan Provinciale Staten. *“Wij bedoelen bepaaldelijk de vlag, vervaardigd naar het ontwerp dat destijds werd voorgestaan door de Culturele Raad Limburg en nog onlangs door de Werkgemeenschap Limburg bij ons college is aanbevolen, n.l. de zogenaamde leeuwenvlag (wit met groene balk waaroverheen een gekroonde rode leeuw met dubbele staart).”*

Vorm en indeling van de vlag van de Culturele Raad Limburg waren naar het oordeel van Gedeputeerde Staten *“verantwoord, sierlijk en aansprekend”*. Maar met de vlaggenkleuren hadden de bestuurders wél moeite. Ze wilden vasthouden aan de kleuren waaruit het provinciewapen uit 1886 was opgebouwd. Daarin kwam geen spatje groen voor. Groen was volgens Gedeputeerde Staten ook niet de kleur waarmee een rivier werd gesymboliseerd. Het was de kleur van de zee, die in Limburg niet te vinden is. De Maas kon volgens het college alleen met blauw worden weergegeven.

Het enige wat in het vlaggenvoorstel van Gedeputeerde Staten in kleur hetzelfde bleef als in de vlag van de Culturele Raad Limburg was de rode Limburgse leeuw met een dubbele staart. De groene baan werd blauw en de bovenste en onderste witte banen waren door gele vervangen. Geel, omdat deze kleur als goud in het provinciewapen veel meer voorkwam dan wit of zilver. Aan het geel werd verder geen symbolische betekenis toegedicht. Deomschrijving van die vlag luidde: *“In goud (geel) een blauwe balk, waaroverheen geplaatst aan de broekzijde (stokzijde) en daarnaar gewend, een gekroonde, rode leeuw met dubbele staart.”*

Gedeputeerde Staten stelden in de zomer van 1953 eerst voor om een geel, rood en blauwe leeuwenvlag voor Limburg vast te stellen.

Limburgse leeuw is een Valkenburgse

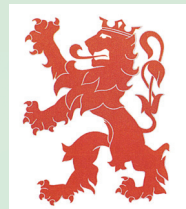
De leeuw die in de provincievlag doorgaat voor de Limburgse leeuw is in feite een Valkenburgse. De echte Limburgse leeuw heeft gouden (gele) nagels, tong en kroon. De leeuw in de vlag is echter helemaal rood en dat maakt hem een Valkenburgse leeuw. Beide leeuwen zijn wel familie van elkaar, wat te zien is aan hun gespleten, dubbele staart. Omwille van de eenvoud is de Limburgse leeuw in de vlag echter helemaal rood.

De leeuw komt uit de heraldiek, de wapenkunde die in de Middeleeuwen hoogtijdagen vierde. Ridders lieten toen hun schilden beschilderen met symbolen in kleuren en metalen. Het schild diende weliswaar om de slagen van het zwaard van de tegenstander op te vangen, maar aan de beschildering ervan was tegelijkertijd te zien wie er in het harnas zat. Ook toen de ridders hun harnassen niet meer nodig hadden, omdat de wijze van oorlog voeren was veranderd, bleven de schilden hun functie als herkenningstekens behouden. De heraldiek kent zijn eigen taal. Zo is keel de heraldieke benaming voor rood, azuur is blauw en sinopel is groen. Het edelmetaal goud is, vertaald naar een vlaggenkleur, geel. En zilver is dan wit. De oorsprong van het wapen van het hertogdom Limbourg ligt in het begin van de dertiende eeuw, de begintijd van de heraldiek. Hertog Walram III was de eerste die het voerde. In de ridderwereld werd de leeuw gezien als het moedigste dier. De leeuw symboliseerde de moed die de rid-

der aan de dag wilde leggen. Dat de leeuw daarbij in een onnatuurlijke houding op het schild werd neergezet – rechtopstaand, alsof hij wil gaan boksen – moest de tegenstander nog meer angst inboezemen. Walram III gaf de leeuw een gespleten staart, wat zou samenhangen met de twee gebieden waarover hij heerste. Dat was niet alleen het hertogdom Limbourg, maar ook Luxemburg, waarvoor hij dankzij zijn Luxemburgse vrouw het regentschap waarnam. Zijn opvolgers namen het wapen over.

Een andere Walram, die Valkenburg bezat, moest rond 1300 oom zeggen tegen de hertog van Limbourg. Die familieband toonde hij door het overnemen van het wapen van zijn oom. Het was toen echter gebruikelijk dat niet helemaal te kopiëren, maar om er kleine details aan te veranderen. De Valkenburgse Walram koos ervoor de kroon, nagels en tong van de leeuw rood te maken – precies zoals die nu op de Limburgse vlag figureert.

De leeuw figureert in heel veel andere wapens en vlaggen, zowel in Nederland als daarbuiten.

De correcte Limburgse leeuw heeft gouden nagels, tong en kroon. De Valkenburgse leeuw is helemaal rood.

De vaststelling van de provincievlag stond op de agenda van Provinciale Staten in zijn eerste gewone zitting van 1953, midden in de zomer. Maar eerst moest de commissie van fractievoorzitters en rapporteurs zich op 3 en 20 juli over het voorstel buigen. Deze had amper kritiek. Dat was in 1948 en 1951 wel eens anders geweest. Toen werd eerst de banenvlag weggehoond, daarna de kruisvlag. Wel vond de commissie het nodig om nog enkele noten te kraken over de kleur van de Maas. Die wilde ze groen maken, als “symbool van de groene Maasvallei”. Gedeputeerde Staten vonden dat echter geen goed idee omdat het geen wapenkleur was. De Maas moest per se blauw blijven.

Het vele geel in het vlaggenvoorstel van Gedeputeerde Staten kreeg de nodige kritiek. Daar zat er veel te veel van in, vonden de commissieleden. Wit mocht net zoals in de vlagvoorstellen van architect Maris en de Culturele Raad Limburg in de provinciale vlag niet ontbreken, meenden ze. Er waren twee gele banen in het voorstel. Gedeputeerde Staten stuurden aan op een compromis. Ze gaven de bovenste gele baan op. Die mocht wat hen betreft wit worden. Hierover werd op maandag 20 juli 1953 een akkoord bereikt. De omschrijving van deze compromisvlag luidde: *“Twee horizontale banen van gelijke hoogte: boven zilver (wit), beneden goud (goud-geel), van elkaar gescheiden door een smallere baan van blauw; over alles heen, geplaatst aan de broekzijde (stokzijde) en daarnaar gewend, een gekroonde, rode leeuw met dubbele staart.”*

51

De provincievlag stond voor dinsdag 28 juli 1953 op de agenda van Provinciale Staten. Het was eigenlijk een hamerstuk, want er was een week eerder politieke overeenstemming over de keuze van de vlag bereikt. In de Statenzaal heerste echter het besef dat er Limburgse geschiedenis werd geschreven. Alle partijen sloofden zich uit om te benadrukken hoe blij ze waren dat Limburg nu dan eindelijk een eigen, mooie en herkenbare vlag had.

Politieke eenheid voor de Limburgse vlag bestond al sinds 1948, toen de provincie op zoek ging naar een vlag. Eerst waren de politici het eens over de afwijzing van eerst een saaie banenvlag en daarna over de afwijzing van de kruisvlag. *“Het is een langdurige kwestie geworden”*, verzuchtte Statenlid Jan Jongen (KVP). *“Dat nog zoveel water door de Maas zou stromen en nog zoveel inkt nodig zou zijn voordat deze vlag tot stand zou komen. Zelfs een commissie, door Gedeputeerde Staten ingesteld, bracht geen oplossing; zij kon geen gemeenschappelijk uitgangspunt vinden.”*

Het was Jongen die in 1948, tijdens de allereerste behandeling van de vlag in de Staten, het ontwerp van de Maastrichtse architect Louis Maris toonde, als voorbeeld van een mooie, aansprekende, historisch verantwoorde en gemakkelijk herkenbare Limburgse vlag. Het ontwerp werd toen afgewezen, maar werd het uiteindelijk via een lange omweg toch. Het was dus niet de Culturele Raad Limburg die de provincie een vlag gaf. *“Ere wie ere toekomt”, aldus Jongen. “De eer een leeuwenvlag te hebben gelanceerd en er een te hebben ontworpen, komt toe aan de heer Maris uit Maastricht. Hij kan met recht zeggen, dat zijn ontwerp de leidraad is geweest voor de thans voorgestelde vlag. Trouwens, het thans gewijzigde ontwerp nadert bedenkelijk dicht dat van de heer Maris. Slechts de kleur van de onderste baan verschilt; zij is geel in plaats van wit.”*

De vlag werd zonder hoofdelijke stemming aangenomen. Met de vlag werden ook impliciet de provinciekleuren vastgesteld als rood, wit, geel en blauw. Gouverneur Frans Houben: *“Op dit historische moment [wil ik mijn] vreugde uiten, dat thans ook Limburg in de rij der gewesten zijn eigen provinciale vlag kan voeren, een vlag, die de verbondenheid van de Limburgers van Noord tot Zuid symbolisch zal bevestigen, terwijl de nationale driekleur onze verbondenheid in de Nederlandse natie verankerd houdt. Moge dit symbool van regionale eenheid fier over Limburg wapperen, zowel in glorie-dagen als in tijden waarin offers gebracht moeten worden.”*

De provincievlag werd de dag na het vaststellen voor het eerst aan het publiek getoond met een officiële eerste vlaghijzing. Daarvoor was symbolisch de Vaalserberg uitgezocht, het hoogste punt van Nederland. Boven op de Wilhelminatoren bij het Drielandenpunt hesen gouverneur Houben en burgemeester Jos Maenen van Vaals rond 18.00 uur samen de vlag. Harmonie St. Cecilia 1836 uit Vaals speelde het Limburgse volkslied ‘*Waar in het bronsgroen eikenhout*’. De meeste toeschouwers van de officiële vlaghijzing waren overigens de Statenleden die, als afsluiting van een excursie langs diverse projecten in Zuid-Limburg, per autobus naar het Drielandenpunt waren gebracht. Een handjevol toeristen uit het noorden van het land en uit Duitsland en België waren de andere getuigen.

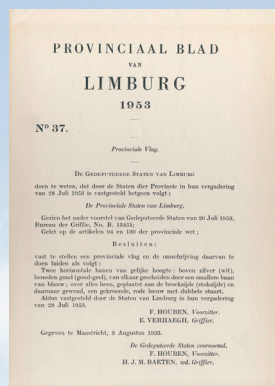
De Limburgse vlag werd op woensdagavond 29 juli 1953 voor het eerst gehesen op de Wilhelminatoren op het Drielandenpunt in Vaals. (Limburgsch Dagblad, 31 juli 1953)

Waait uit nu, o vlag!....

NADAT in de Statenzitting van Dinsdag het voorstel van Gedeputeerde Staten inzake de „officiële” Limburgse vlag was aanvaard, maakten de leden van Provinciale Staten met de députés en de Commissaris der Koningin Woensdag een excursie door Zd.-Limburg. Daarbij werd op de uitzichtoren van het vroegere Vierlandenpunt bij Vaals — Neêrlands hoogste punt — door de gouverneur mr. dr. F. Houben voor de eerste maal de eigen Limburgse vlag gehesen. Aan de voet van de toren speelden de muzikanten der harmonie St. Caecilia uit Vaals op dit historisch oogenblik het Limburgse volkslied, nadat zij even tevoren de Commissaris der Koningin en de andere autoriteiten verwelkomd hadden met het Wilhelmus. Nederland en Limburg één onder de nieuwe gewestelijke leeuwenvlag. Op de foto hijst de gouverneur de vlag; rechts van hem staat burgemeester Mænen van Vaals.

8 | Zestig jaar later

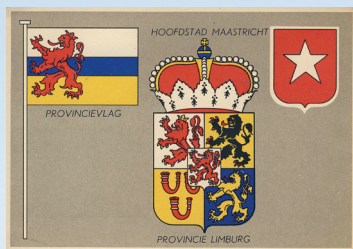

54

De meeste Limburgers zagen hun nieuwe vlag voor het eerst in de krant, op zwart-wit foto's. Het vlaggenbesluit werd op 3 augustus 1953 in het *Provinciaal Blad van Limburg* met een kleurentekening gepubliceerd. Kranten buiten de provincie brachten het nieuws ook. Zelfs het *Nieuwsblad van Sumatra* besteedde er in zijn editie van vrijdag 7 augustus op de voorpagina aandacht aan. De Hoge Raad van Adel in Den Haag moest het nieuws uit Limburg uit de krant vernemen. Op 6 augustus vroeg het adelscollege om een afschrift van het besluit, “*liefst vergezeld van een gekleurde afbeelding van bedoelde vlag*”.

De Limburgse vlag was een schot in de roos. Ze zag er mooi en evenwichtig uit. Ze riep associaties op met een romantisch en nostalgisch verleden waar de Limburgers nog altijd trots op zijn. Ook al heeft dat amper iets te maken met Limbourg aan de Vesdre. De vlag werd langzaam maar gestaag steeds meer uitgestoken en als symbool van Limburg werd afgedrukt, waardoor ze tegelijkertijd ook meer bekendheid kreeg. Waar het Limburgs eigene een rol speelt, wordt ze megedragen, gehesen of uitgerold. Geen Oud Limburgs Schuttersfederatie-feest zonder Limburgse vlaggentooi. Maar bij alles waar Limburg trots op is, kan de leeuwenvlag worden uitgestoken. Vaak is het veel meer dan een versiering.

De provincievlag zoals die in 1953 officieel werd omschreven, ging niet op alle details van de vlag in. Zo werd niet precies vermeld welke tinten de kleuren moesten hebben. De verhoudingen van de vlag werden ook niet vastgelegd, evenmin als de hoogte van de blauwe Maas-baan en de leeuw. En moet de leeuw dunne, witte contourlijnen hebben? Hierdoor kon elke vlaggenmaker min of meer doen wat hij wilde. Met als gevolg dat er vele verschillende Limburgse vlaggen ontstonden. De kleur geel heeft die willekeur het hardste ondervonden. De kleur was in 1953 bedoeld als donkergeel, maar in de loop der jaren verkleurde dat naar een flets citroengeel. Het college van Gedeputeerde Staten besloot op 25 januari 2005 de vlaggenkleuren volgens de kleurnummers van het moderne Pantone Matching System (PMS) vast te leggen. In een brief aan alle grote vlaggenfabrikanten werd er op gewezen dat geel PMS 130C diende te zijn, blauw PMS 072C en rood PMS 032C.

Een kaart met de Limburgse vlag was begin jaren 60 van de vorige eeuw een week lang 'Snoepje van de week' bij kruidenier De Gruyter.

Met dit besluit werd een deel van de onduidelijkheid opgelost. Bleef nog over de zaak van de juiste verhoudingen. De tekening van de vlag die bij de officiële afkondiging in het *Provinciaal Blad van Limburg* in 1953 zat, toonde een vlag in de verhoudingen 1:2. De eerste vlaggen die de provincie in 1953 bestelde, waren in de verhouding 3:7. Heden ten dage maken alle vlaggenfabrikanten de vlag alleen met de verhoudingen van 2:3, net als de Nederlandse en alle andere provincievlaggen. Hierdoor komt het voor dat de Limburgse vlaggen die in boeken, kranten en tijdschriften staan, vrijwel altijd 1:2 worden afgedrukt. Terwijl in de praktijk vlaggen in de verhoudingen van 2:3 worden gebruikt.

Het gebruik van het provinciewapen is voorbehouden aan de provincie en haar diensten. De vlag mag daarentegen door iedereen worden gebruikt, binnen en buiten de provinciegrenzen. Het is wel goed gebruik dat iedereen van de vlag afblijft, er niets in zet. De provincie heeft op deze regel één uitzondering gemaakt. In 1979 kreeg de Limburgse afdeling van de Centrale Organisatie van Voetbal-Scheidsrechters, afdeling Zuid II toestemming een Limburgse vlag

Als enige Limburgse vereniging kreeg, in 1979, de Centrale Organisatie van Voetbal-Scheidsrechters, afdeling Zuid II toestemming een Limburgse vlag te voorzien met woorden.

Limburgers heten u welkom'-bord, met de vlag. Die vlaggen wapperen weliswaar niet, maar dienen wel het doel. Op de rotondes in provinciale wegen zijn miniatuur provincievlaggetjes gespijkerd.

te voorzien van de afkorting C.O.V.S. rechtsboven in de vlag, en ZUID II rechtsonder. *“De Limburgse vlag met genoemde teksten mag echter alleen op een correcte wijze worden gebruikt bij o.m. jubilea, jaarlijkse voetbaltoernooien enz.”*, bepaalde het provinciebestuur.

De provincie Limburg gebruikt de vlag sinds de eeuwwisseling ook als een soort van waarmede. Aan alle wegen bij de provinciegrens staat een *‘De*

56

De vlag heeft zich ook ontwikkeld tot een beeldmerk van de provincie. Sleutel-hangers, T-shirts en andere souvenirartikelen worden ermee bedrukt en benadrukken het Limburgse karakter van de gebruiker, zonder dat daarbij de vlag wordt uitgestoken.

De Limburgse vlag behoort tot de top-3 van provincievlaggen die het meest worden uitgehangen en het beste worden herkend. Naast Limburg zijn dat Friesland, met haar plompeblêden-vlag, en Zeeland, met de *‘Ik worstel en kom boven’*-vlag. Het niet bij Nederland willen horen, zoals dat bij de start van de provincie het geval was, is weliswaar verdwenen, maar het Limburg-gevoel bestaat wel degelijk. Limburgers gebruiken de vlag om dat uit te dragen. Vreemd eigenlijk dat de Limburgse vlag naamloos door het leven gaat.

De Nederlandse post gaf op 2 juli 2002 een postzegel uit van de Limburgse vlag. De vlaggenkleuren waren opgebouwd uit de woorden van het Limburgs volkslied.

Nederland en zijn provincievlaggen

Nederland

Drenthe

Flevoland

Friesland

Gelderland

Groningen

Limburg

Noord-Brabant

Noord-Holland

Overijssel

Utrecht

Zeeland

Zuid-Holland

58

9 | Hoe hangt de Limburgse vlag erbij?

De Limburgse vlag bestaat zestig jaar. Mooi jubileum. Een achtenswaardige leeftijd, ook, hoewel de Limburgse vierkleur bepaald niet de hoogste anciënniteit geniet in de historie van het provinciale vlagvertoon in Nederland. Niet dat het wat uitmaakt. Ze wappert er niet minder vrolijk om, speelt haar rol al zes decennia met verve. Maar wat is die rol eigenlijk, anno 2013? En hoe gehecht zijn wij aan onze vlag? Een terreinverkenning.

‘Rechthoekig stuk doek van een lichte stof in een bepaalde kleur of verschillende, op vaste wijze geschikte kleuren, gevoerd (aan een lijn of stok) als zinnebeeld van de natie of de partij waartoe men behoort of zich reket.’

Zo omschrijft de Dikke Van Dale, het groot woordenboek der Nederlandse taal (12de herziene druk), het begrip ‘vlag’. Het is niet bepaald een tekst die lyrische gevoelens, of gevoelens van welke aard dan ook, oproept. Terwijl een vlag juist verondersteld wordt dat wél te doen, een zekere emotie op te wekken, iets over identiteit te zeggen en over saamhorigheid. En dat allemaal terwijl ze lekker in de wind aan een mast hangt te wapperen.

Een klein beetje theorie, om te beginnen.

De Amerikaanse antropoloog Dustin M. Wax omschreef een van de fundamentele wetten van de sociale wetenschappen ooit als ‘niets is alleen maar...’. Voetbal is niet ‘alleen maar’ voetbal, een familie is niet ‘alleen maar’ een clubje directe verwanten. Alles heeft meerdere lagen van betekenis voor de manier waarop mensen in het leven staan en elkaar bejegenen. Zo is een vlag ook niet ‘alleen maar’ een kleurige lap stof die aan een paal of een stok wappert. Vlaggen hebben een sterke symboolfunctie, zijn gekleurd door de historie en door sentimenten. Vlaggen stáán voorop als er iets te vieren is, gáán voorop als er strijd wordt geleverd. Zelfs degenen die – om welke reden dan ook – vlaggen en vlagvertoon haten, kunnen vaak niet om de kracht van de symboliek heen. Vlaggen verbranden is niet voor niets een krachtige uiting van protest, van woede.

Bij het Gouvernement in Maastricht wappert de Limburgse vlag altijd samen met de Europese vlag.

Tot zover de taal van de wetenschap.

Terug naar het alledaagse, met beide voeten op Limburgse bodem.

De Limburgse vlag staat derde – na de Friese pompeblêden en de tegen het wassende water strijdende Zeeuwse leeuw (luctor et emergo, ik worstel en kom boven) – op de lijst van populairste provinciale vlaggen in Nederland. Dat het juist Friesland, Zeeland en Limburg zijn die op dit gebied de lijst aanvoeren, is op zich niet verwonderlijk. Het zijn de drie provincies die zich het meest onderscheiden door een sterk ontwikkeld – en zeker in het geval van Friesland historisch en taalkundig stevig onderbouwd – gevoel van samenhang, eenheid, eigen identiteit. De vlag is daarvan een symbolische vertaling.

Maar, vraagt de advocaat van de duivel zich af: zegt die bronzen plak voor de Limburgse vlag nou daadwerkelijk iets over de populariteit van die Limburgse vierkleur, of eerder iets over het totale gebrek aan populariteit van alle provincievlaggen die het erepodium niet gehaald hebben?

60

Tijd voor enig (bescheiden) veldonderzoek.

Hoe meet je de populariteit van een vlag? Je kunt kijken op hoeveel plaatsen in de provincie die vlag een vaste plek in het straatbeeld inneemt. Een plek zoals

die bij het Gouvernement aan de Maas in Maastricht, waar de Limburgse vlag altijd wappert naast de Europese sterrenvlag. Je kunt ook kijken hoeveel Limburgse vlaggen er wapperen op de dag dat de uitslagen van de eindexamens bekend worden gemaakt, of bij typisch provinciale feestelijke gelegenheden als de kermis of het Oud-Limburgs Schuttersfeest. En je kunt mensen gewoon vragen wat ze – al dan niet – met de Limburgse vlag hebben.

Vaststelling 1

Een rit via een willekeurig gekozen route van zuid naar noord en weer terug door de provincie, een route die zowel door steden als door dorpen maar ook over bijvoorbeeld industrieterreinen en langs toeristische attracties voerde, leverde in totaal 48 waarnemingen van een wapperende Limburgse vlag op. (juli 2013)

Vaststelling 2

Het turven van vlaggen aan woningen van geslaagde eindexamenkandidaten (in een aantal grote steden en een paar – vooral Zuid-Limburgse – dorpen) leverde een verdeling op van 80 procent Nederlands rood-wit-blauw, 10 procent Limburgse leeuwen en 10 procent fantasievlaggen, waaronder het groengeel-rood van *vastelaovend*. (juni 2013)

Vaststelling 3

Met name in de schutterswereld, en dan vooral bij de grote schuttersfeesten, speelt de Limburgse vlag van oudsher een belangrijke rol. Het kan verbeelding zijn, maar zeker als tijdens de openingsceremonie van het Oud-Limburgs Schuttersfeest (OLS) de Limburgse vlag wordt gehesen, terwijl het Limburgs volkslied klinkt, lijken de schutters – en in ieder geval een deel van het publiek – net nog iets strakker in de houding te springen. En toch... In de aanloop naar het Zuid-Limburgs Schuttersfeest (het 'kleine OLS') in 2012 in Buchten hield de plaatselijke schutterij een 'vlaggenactie', waarbij huis aan huis Limburgse vlaggen te koop werden aangeboden. Waarom? "Omdat het een typisch Limburgs feest is, is het gepast om Buchten bij deze gelegenheid te versieren met Limburgse vlaggen", vonden de initiatiefnemers. De actie werd een groot succes. In de aanloop naar het Oud-Limburgs Schuttersfeest in Stramproy in 2013 – het jubileumjaar van de Limburgse vlag – figureerde in de rubriek 'veelgestelde vragen' op de website van de organisatie de volgende kwestie: "Mag op de dag

van het OLS de Limburgse vlag uit worden gehangen in plaats van de Nederlandse vlag?” Antwoord: “Om het straatbeeld zo rustig mogelijk te houden, is het verzoek aan iedereen om de Nederlandse vlag uit te hangen.”

Vaststelling 4

Een enquête – niet echt representatief, niet echt volgens de regels van de statistiek, maar toch... - onder 250 willekeurig van de straat geplukte Limburgers (telkens 50 in Venlo, Roermond, Sittard, Heerlen en Maastricht, en alleen mensen die wisten dat er zoiets als een Limburgse vlag bestaat) wees uit dat ruim 50 procent een Nederlandse vlag in huis heeft, nog geen 15 procent een Limburgse. En bijna 25 procent een carnavalsvlag, die overigens door een handvol mensen voor de echte Limburgse vlag werd aangezien... Gevraagd naar een omschrijving van de Limburgse vlag, gaf meer dan de helft toe ‘geen idee’ te hebben. (juni/juli 2013)

Wat valt daaruit af te leiden?

Wegens gebrek aan wetenschappelijke pretenties te weinig om harde conclusies te trekken. Maar veel ander onderzoek is er op dit terrein niet voorhanden, dus we zullen het ermee moeten doen. Daarom – voorzichtig, met allerlei slagen om de arm – heel in het algemeen: de Limburgse vlag hoort dan wel bij de populairste provincievlaggen van Nederland, het lijkt erop dat het – om de dorpsslager te citeren – best een plakje meer zou kunnen/mogen/moeten (streep door wat niet gewenst is...) wezen. Limburg heeft wel iets met zijn vlag, maar loopt er nou ook weer niet mee te koop. Alhoewel.

Dat is overigens niet typisch Limburgs.

Mag de provinciale vlag vaker wapperen als symbool van de eigen identiteit?

Medio 2012 achtte de Partij van de Arbeid in Brabant de tijd meer dan rijp om die provincie eens wat krachtiger te gaan promoten, onder andere met behulp van de provinciale vlag (rood-wit geblokt; pas in 1959 officieel vastgesteld maar qua historische wortels de oudste van alle Nederlandse provincievlaggen). Een meerderheid van Provinciale Staten bleek het met de PvdA eens, en steunde het voorstel om – op kosten van de provincie, dus - iedere gemeente minimaal drie Brabantse vlaggen te verstrekken.

Goed initiatief? De meningen liepen uiteen. Van “Mooi idee, kan de provincie niet elk huishouden zo’n vlag geven?” tot “We zitten midden in een crisis en dan besluit de provincie iedere gemeente drie veel te dure lappen stof cadeau te doen... Brabander-zijn zit in je hart, niet in een vlag die ergens staat te wapperen.” Kiest u maar...

De Limburgse vlag zou vaker kunnen wapperen, en op meer plaatsen, dat staat buiten kijf. Een van de struikelblokken daarbij is misschien wel het ontbreken van een centrale ‘vlagdag’. Een gelegenheid waarbij het ‘logisch’ is om massaal te vlaggen, zoals we op de Nederlandse schaal Koninginnedag hebben, of Bevrijdingsdag. Limburg heeft geen algemene provinciale feestdag waarbij het uitsteken van de Limburgse vlag gemakkelijk tot traditie zou kunnen uitgroeien.

Er is wel eens iets in die richting geopperd. In het Limburgsch Dagblad van 25 juli 1956 werd melding gemaakt van het nieuws dat de ‘Limburgse Leeuvenvlag’ voortaan op het gouvernement zou wapperen als Provinciale Staten er in vergadering bijeen waren. De redactie koppelde daar het voorstel aan om van 13 mei, de feestdag van Sint-Servaas, een ‘nationale Limburgse dag’ te maken. Met natuurlijk de ‘Leeuvenvlag’ in top. Het bleef bij een idee.

LIMBURG HEEFT EEN VLAG

Wit-blauw-geel met een rode leeuw

In de middagvergadering van Provinciale Staten kwam Dinsdag aan de orde het voorstel van Gedeputeerde Staten tot vaststelling van een vlag voor de provincie Limburg. Als eerste spreker verklaarde de heer Haffmans, dat men het voorstel van Ged. Staten niet moet zien als een compromis tussen de verschillende opvattingen. Het doel er van was alle kleuren uit het Limburgse wapen ook in de vlag op te nemen, al was dat natuurlijk moeilijk met zwart. De heer Jongen (Schaesberg) had zijn hart verpand aan rood en wit als de oude Limburgse kleuren. Hij vertrouwde het dat men de rode

Is dat erg?

66

Niet iedereen houdt van vlagvertoon. Omdat een vlag zich, vanwege de symbolische, historische en/of sentimentele lading, ook gemakkelijk leent als uithangbord van eng nationalisme, het ‘van-vreemde-smetten-vrij’-idee. Het benadrukken van de eigen identiteit kan immers snel omslaan in het buitensluiten (of erger) van wat (of wie) niet bij het beeld van die identiteit past. Er zitten trouwens ook niet veel mensen te wachten op vormen van vlagvertoon zoals in de Verenigde Staten, waar bij de meest uiteenlopende gelegenheden ‘trouw aan de vlag’ dient te worden gezworen. En dat telkens opnieuw.

Gevoelens die ook in de Nederlandse historie niet helemaal onbekend zijn. Lees de tekst van *Neerland's Vlag*, een van de vele ‘straatliederen’ – bedoeld om door het gemene volk gezongen te worden – die in vroeger tijden aan de Nederlandse driekleur werden gewijd:

*'k Ben fier 'k ben trotsch wen ik de kleuren
Van 't oude Neerland wapperen zie!
En haar kan tot den hemel beuren
Dan buig ik voor geen macht de knie!
Neen nooit ontruikt men ze aan mijn handen
En wie zich haar vijandig toont,
Zij blijft de roem der Nederlanden
En wee hem die haar kleuren hoont!*

68

Zo werden en worden ze over de Limburgse vlag (gelukkig...) niet geschreven. Er zijn trouwens maar heel weinig teksten – liedteksten en gedichten – waarin de Limburgse vlag, bij wijze van ode aan of anderszins, in beeld komt. Het zou kunnen dat daaraan een praktische reden ten grondslag ligt. De Nederlandse driekleur, handzaam samengevat in ‘rood-wit-blauw’, leent zich ritmisch nou eenmaal beter voor verwerking in het reguliere (tekst)dichtwerk dan de complexere Limburgse vlag met zijn vier kleuren en een leeuw. Moeten we daar rouwig om zijn? Ach, misschien zou een loflied op de Limburgse vierkleur de vlag wat populairder kunnen maken, maar wie durft daar een euro op in te zetten? Anderzijds worden ons nu monstrositeiten bespaard als *Wij gaan voor rood wit blauw* van de Deurzakkers, *Rood, wit, blauwe ballen* van het Spangasduo Sebastian en Pim en meer van dat fraais. Tel uit je winst.

De Limburgse vlag bestaat zestig jaar.

Een mooi jubileum. Een achtenswaardige leeftijd. Hoe ze er na die zestig jaar bij hangt? Nog steeds zoals ze ooit bedoeld was: als een symbool van Limburg, de Limburgers, de Limburgse identiteit (wat dat ook precies mag wezen...). En in die rol zou ze zich, zonder dat we nou met z'n allen door de knieën moeten gaan of tranen in de ogen moeten krijgen als we haar zien wapp'ren aan vreemde kust, best iets nadrukkelijker mogen manifesteren.

Misschien op de manier zoals de Denen dat doen.

Toch nog een klein stukje wetenschap tot slot.

De vlag: symboliek, cultuur en identiteit. Dat was een aantal jaren geleden het onderwerp van een internationaal wetenschappelijk symposium aan de universiteit van Oslo (Noorwegen). Historici en sociale wetenschappers bogen zich over ‘de diepere betekenis’ van de vlag. Een van de voorbeelden die daarbij nogal wat aandacht kreeg, was de Deense vlag, de Dannebrog. Een vlag met een naam, een vlag met een verhaal ook. Ze zou letterlijk uit de lucht zijn komen vallen tijdens de slag van Valdemar (1219, bij het huidige Tallin in Estland).

Een geschenk uit de hemel, dus. Heilig, eigenlijk. Maar de Denen gaan daar heel nuchter mee om. Zij beschouwen de vlag niet zo zeer als een symbool van het land, de staat, maar vooral als iets van het volk. Als symbool van respect, solidariteit, gemeenschapszin. Ze steken de vlag even gemakkelijk uit op een nationale feestdag als op de trouwdag van een dorpsgenoot of bij de uitverkoop in een schoenenwinkel. Niet uit gebrek aan eerbied, maar omdat zij de vlag beschouwen als *noget at man lære i kroppen*, vrij vertaald: iets dat deel uitmaakt van jezelf.

Wat er verder ook over de populariteit van de Limburgse vlag gezegd kan worden: zó ver zijn we hier nog niet.

Colofon

Uitgave: Hoog in top. 60 jaar Limburgse vlag 1953 - 2013

Teksten: Jos Poels (hoofdstuk 1-8) – Guus Urlings (hoofdstuk 9).

Vormgeving: Pierre Clabbers, Media Groep Limburg.

Eindredactie: Tiny Tati.

Advies: Patricia Keegan Poels; Theun Okkerse; Ellyan van Duurling; Hans Albersen.

Foto's: Familie Maris, Eijsden/Amersfoort; Michel Lupant, Ottignies; Dolf Baltus, Vaals; Provincie Limburg; Rijksarchief in Limburg, Maastricht; Sociaal Historisch Centrum Limburg, Maastricht; Museum voor Communicatie, Den Haag; Centrale Organisatie van Voetbal-Scheidsrechters, Weert; Stadtmuseum Bonn; Historisches Museum der Pfalz, Spyer; Jos Poels, Doetinchem; Peter Wijnants; Alf Mertens; Gé Hirdes; Johannes Timmermans; Ermindo Armino en Bas Quaadvlieg.

Gebruikte bronnen:

Rijksarchief in Limburg: 04.09 Provinciale Griffie van Limburg, inventarisnr. 9563 Stukken betreffende de Provinciale vlag.

Provinciaal Blad van Limburg, jaargangen 1947-1953.

Archief Hoge Raad van Adel, Den Haag.

Collectie Jos Poels, Doetinchem.

Oude jaargangen dag-, week- en maandbladen: *Journal de Limbourg*, *Limburgsch Dagblad*, *Gazet van Limburg*, *Het Kanton Weert*, *Dagblad voor Noord-Limburg*, *Groot Limburg*, *De Maasgouw*, *De Tijd*, *Het Vaderland*, *Nieuwe Rotterdamsche Courant* en *Nieuwsblad van Sumatra*.

J.H.M. Wieland: “’s Konings verschijning in het hertogdam Limburg”, *Van der Nyersen upwaert*, deel 7 Werken uitgegeven door het Limburgs Geschied- en Oudheidkundig Genootschap, 1981.

Oktober 2013

ISBN nummer 978-90-8596-092-8

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur en de uitgever Bookvink worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, offset, fotokopie of microfilm of in enige digitale, elektronische, optische of andere vorm.

provincie limburg

